

Lapin lukiokoulutuksen laatukäsikirja

Tämä laatukäsikirja on tuotettu Laatu laajuudesta -lukiokoulutuksen kehittämishankkeessa Opetushallituksen sekä Rovaniemen kaupungin rahoittamana. Laatukäsikirjaa saa kopioida ja muokata, mutta tekijän nimi, käytetty lisenssi sekä alkuperäinen julkaisupaikka mainittava ja muunnelmat tulee julkaista samalla lisenssillä. Ei kaupalliseen käyttöön.

Laatukäsikirjan on kirjoittanut projektipäällikkö Anna-Kristiina Rahkala.

Visualisoinnit: projektisuunnittelijat Jenni Vahtola ja Elina Lukkarinen sekä Anna-Kristiina Rahkala.

Taitto: Muotoilutoimisto Arctic Factory

2025

Sisällysluettelo

Johdanto	5
Tausta ja tarkoitus	5
Laadunhallinta	7
Laadunhallinnan periaatteet ja tavoitteet	7
Laadunhallintaprosessi	8
Suunnittelu ja tavoitteiden asettaminen	9
Toteutus, arviointi ja reagointi	9
Arviointivälineet	10
Palautejärjestelmät	10
Laadun arviointi	10
Sisäinen arviointi	11
Itsearviointi arvioinnin välineenä	12
Lukiokohtainen tason määrittäminen laatutavoitteittain	13
Lukion laadun muodostaminen keskiarvoista laatutavoitteittain	14
Ulkoinen arviointi ja laatuyhteistyö	14
Laadunhallinnan työkalut: indikaattorit ja prosessikuvaukset laatutavoitteittain	15
Rehtori ja johtoryhmä	16
Opettajat	16
Laadunhallinnan vastuut lukiossa	16
Laadukas opetus	17
Laadukas oppiminen	17
Laadukas ohjaus	18
Laadukas arviointi	22
Laadukas oppimisen tuki	23
Hyvinvointi ja osallisuus	26
Opiskelijoiden hyvinvointi	27
Hyvinvoinnin mittaaminen	28
Henkilöstön hyvinvointi	29
Osallisuus	29
Henkilöstön osaamisen kehittäminen	32

Kehittyvä toimintakulttuuri	32
Parhaiden käytäntöjen jakaminen arjessa	33
Laatutyö osana toimintakulttuurin kehittämistä	34
Digitaalisesti tuettu saavutettavuus	35
Saavutettava lukiokoulutus	35
Sosiaalinen saavutettavuus	36
Laadunhallinta tulevaisuudessa	38
Liitteet	39
LIITE 1: Laadunhallinnan käyttöönoton prosessikuvaus	40
LIITE 2: Monipuolisen arvioinnin toteutuminen -opiskelijalomake	41
LIITE 3: Laadun tarkistuslistat	42
LIITE 4: Oppimistaitojen kokonaisuus	46
LIITE 5: Työelämäyhteistyön prosessikuvaus	47
LIITE 6: Korkeakouluyhteistyön prosessikuvaus	48
LIITE 7: Osaamisen tunnustamisen prosessikuvaus, opiskelija	49
LIITE 8: Oppimisen tuen visualisoinnit	50
LIITE 8: Oppimisen tuen visualisoinnit	51
LIITE 9: Hyvinvointituokiot-materiaali	52
LIITE 10: Rehtorin koontitaulukko henkilöstön osaamisen kehittämisen suunnitelmista	52
LIITE 11: Henkilöstön osaamisen kehittämisen suunnitelman opettajakohtainen pohja	52
LIITE 12: Lukion toiminnan kuvaus laatukäsikirjan räätälöinnin tueksi	53
LIITE 13: Laatutyön työkirjapohja	54

Johdanto

Tausta ja tarkoitus

Laatukäsikirja ja sen sisältämät laadunhallinnan välineet on tuotettu Laatu laajuudesta -lukiokoulutuksen kehittämishankkeessa Opetushallituksen ja Rovaniemen kaupungin rahoittamana. Laadunhallintaan tuotetut laatutyön välineet perustuvat Opetus- ja kulttuuriministeriön (2022) julkaisemaan valtakunnalliseen lukiokoulutuksen laatustrategiaan. Laatustrategialla on tarkoitus toteuttaa lukiokoulutuksen laadunhallintaa kokonaisvaltaisesti ja pitkäjänteisesti aina vuoteen 2030 asti.

Laatukäsikirja on laatustrategian maakunnallinen toimeenpanoehdotus, karkea raami, josta kukin lukio muokkaa omaan toimintaympäristöönsä sopivan tavan toteuttaa laadunhallintaa. Lapin lukiot ovat keskenään hyvin erilaisia johtuen alueellisista ja paikallisista erityispiirteistä sekä toimintaympäristöistä. Muutamat lukioista ovat keskikokoisia kaupunkilukioita, mutta valtaosa maakunnan lukioista on pieniä. Lapin lukioiden opiskelijaksiottoalue on maantieteellisesti laaja. Lapissa on kaksi erityistehtävän omaavaa lukiota, IB-lukio ja urheiluun painottavan opetuksen lukio. Useassa maakunnan lukiossa on mahdollista suorittaa yhdistelmä tutkinto. Uttsjoella toimii myös saamelaislukio, jossa voi opiskella saamen kielellä. Osassa pieniä lukioita on kansainvälisiä opiskelijoita suorittamassa suomalaista lukiota. Lapissa korkeakoulutarjontaa on muita maakuntia niukemmin, mikä vaikuttaa lukioiden korkeakoulujen kanssa tehtävään yhteistyöhön. Edellä kuvatut seikat tuottavat Lappiin monimuotoisen lukiokoulutuksen ympäristön, jossa yksi tapa toteuttaa laadunhallintaa ei sovi kaikille.

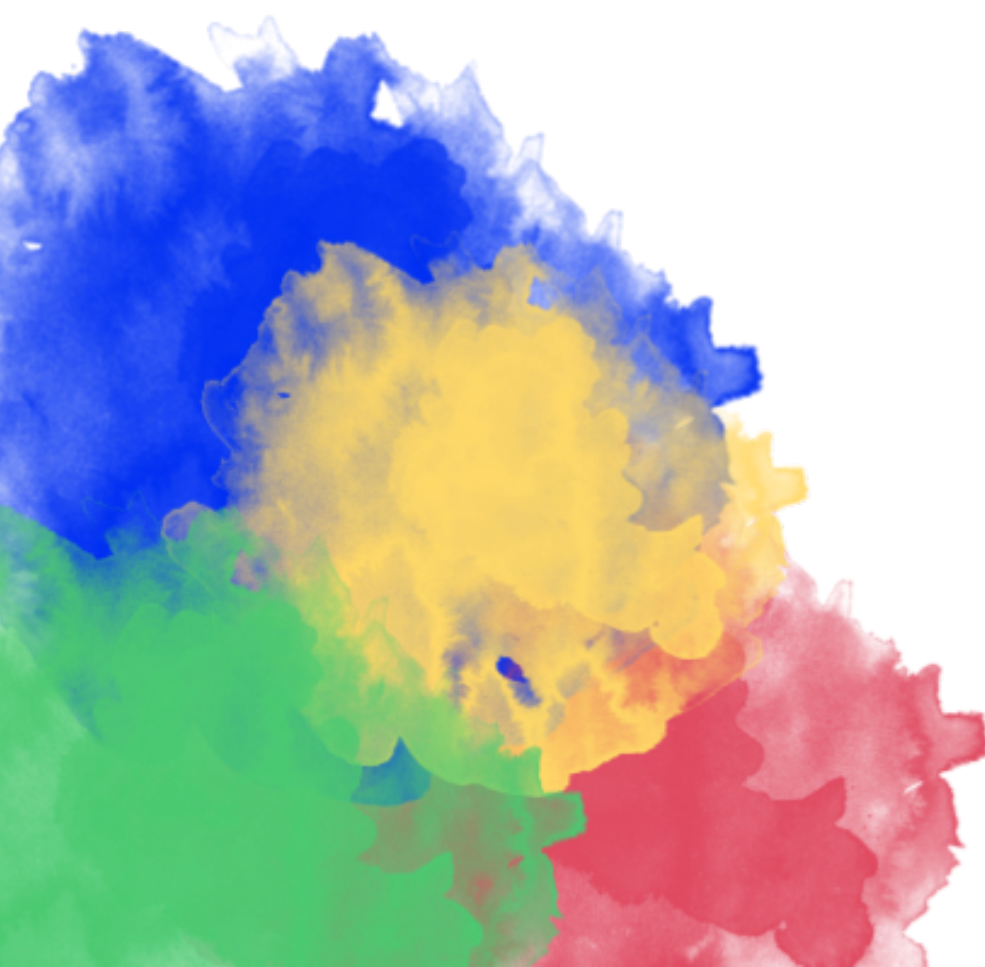
Laadunhallinnassa on keskeistä tehdä toimintaa näkyväksi, jolloin sitä voidaan arvioida ja kehittää. Laatukäsikirja voidaan ajatella synonyymiksi toimintakäsikirjan kanssa, sillä erotuksella, että laatukäsikirjan sisältämä laadunhallinta velvoittaa myös arvioimaan toimintaa. Laadunhallinnan työkaluiksi on tuotettu lukion toiminnan prosessikuvauksia ja mittareita, joiden avulla laadun arviointi tapahtuu. Lukioiden laadunhallinta rakentuu neljän laatutekijän pohjalle. Tässä laatukäsikirjassa on kuvattu lukion toimintoja tarkemmin kunkin laatutekijän alle sijoitettuna. Lukiokoulutuksen kansalliset laatutekijät perustuvat lainsäädäntöön ja opetussuunnitelman perusteisiin.

Laatutekijät ovat

1. Laadukas oppiminen
2. Hyvinvointi ja osallisuus
3. Kehittyvä toimintakulttuuri
4. Saavutettava lukiokoulutus

Laatustrategian mukaisesti laadunhallinnalla on tarkoitus varmistaa lukiokoulutukselle asetettujen tavoitteiden saavuttaminen lukiokoulutuksen eri toimijatasoilla ja erilaisissa toimintaympäristöissä. Laadunhallinnan ei tulisi olla muusta toiminnasta irrallista toimintaa, vaan osa toimintakulttuuria. Laadunhallintaan osallistumisen periaatteet ja laadun kehittäminen voidaan dokumentoida lukioiden lukuvuosisuunnitelmiin.

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen KARVIN tuottamassa laatutyön käsitteistössä laadunhallinta kuvataan yläkäsitteenä, johon sisältyy laadun varmistaminen, kehittäminen, johtaminen ja ohjaus. Laatustrategia painottaa lukiokoulutuksen järjestäjien omia valintoja laadunhallintaan sopivimpien toimintamallien, menettelytapojen, seurantojen, arviointien ja jatkokehittämisen osalta. Näistä tarkoituksenmukaisuuteen tähtäävistä valinnoista huolimatta, koulutuksen järjestäjien ja lukioiden tulee aktiivisesti kehittää omaa laadunhallintaansa.

Laadunhallinta

Laadunhallinnan periaatteet ja tavoitteet

Laadunhallinnassa on keskeistä yhteisen laatukulttuurin luominen. Sen syntyminen vie aikaa ja edellyttää kaikkien toimijoiden yhteistä tahtotilaa sekä jaettua ymmärrystä lukiokoulutuksen laadun merkityksestä. Toiminnassa ilmenevän laatuajattelun omaksuminen ei synny pelkästään ulkoapäin annettuna määräyksenä, vaan toimijoiden osallistumisen ja osallisuuden kautta. Laadunhallintaa tulee johtaa sekä toteuttaa suunnitelmallisesti, laatuajattelun luomiseksi lukiossa.

Laadunhallinta ja laadun arviointi ovat kiinteä osa lukion toimintaa, ne eivät ole erillistä toimintaa tai ylimääräinen tehtävä henkilöstölle. Toiminnan näkyväksi tekemisen kautta ja laatua arvioimalla voidaan kehittää opetusta, arviointia ja oppimisen tukea. Laatutyön ja laadunhallinnan tavoitteena on edistää lukiokoulutuksen vaikuttavuutta muuttuvassa toimintaympäristössä.

Laadunhallinnan lähtökohtana on selkeästi määritellyt tavoitteet, joihin koko lukion henkilöstö sitoutuu. Lukion omat, koulutuksen laatua koskevat tavoitteet määritellään henkilöstön, opiskelijoiden ja sidosryhmien kanssa yhteistyössä, hyödyntäen valtakunnallista laatustrategiaa ja Lapin lukiokoulutuksen laatukäsikirjaa.

Laatukäsikirjassa esitetään neljän laatustrategiassa nimetyn laatutekijän alle sijoitettuja laatu-tavoitteita ja -väittämiä, joiden avulla laatua arvioidaan sekä tehdään näkyväksi.

Laadunhallintaprosessi

Laadun kehittämisen tulee olla jatkuvaa ja systemaattista. Alla olevassa kuvassa on visualisoitu laadunhallinnan käyttöönoton prosessi (liite 1). Laadunhallinnan käyttöönotto sisältää viisi vaihetta. Prosessikuvausta voidaan käyttää laadunhallinnan käyttöönoton tukena, kun lukiot vasta tutustuvat laadunhallintaan. Myöhemmin, käyttöönoton jälkeen laadunhallinnan prosessi toistaa syklisesti kuvan vaiheita 3-5.

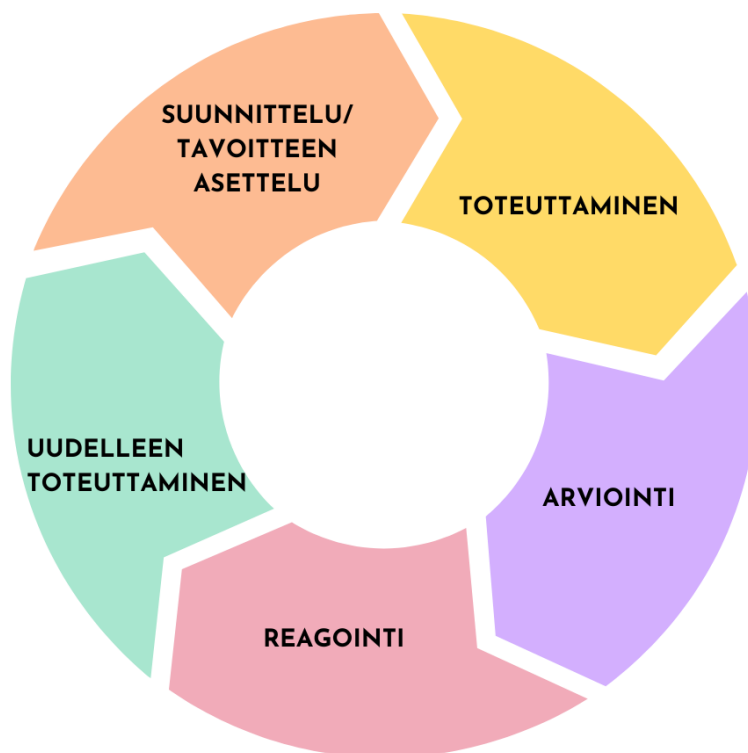
KUVA 1: Laadunhallinnan käyttöönoton prosessi

Suunnittelu ja tavoitteiden asettaminen

Lukuvuoden laatutavoitteet ja arviointikohteet valitaan lukiokohtaisesti, kunkin lukion omia lukuvuositalavoitteita peilaten. Valitut tavoitteet ja kohteet sisältyvät johonkin neljästä laatustrategian laatutekijöistä. Suositeltavaa on, että eri tavoitteiden kanssa työskenneltäisiin enemmän kuin yhden lukuvuoden verran, jotta kehitymiselle jää aikaa.

Toteutus, arviointi ja reagointi

Lukuvuoden laatutavoitteet ja arviointikohteet valitaan lukiokohtaisesti, kunkin lukion omia lukuvuositalavoitteita peilaten. Valitut tavoitteet ja kohteet sisältyvät johonkin neljästä laatustrategian laatutekijöistä. Suositeltavaa on, että eri tavoitteiden kanssa työskenneltäisiin enemmän kuin Toteutuksen jälkeen arvioidaan toiminnan laatua. Arviointi tapahtuu opettajan itsearviointien ja niitä seuraavan yhteisen keskustelun avulla, missä määritetään lukion laadun taso. Yhdessä henkilöstön kanssa valitaan kehittämiskohteet ja suunnitellaan toimenpiteet laadun parantamiseksi. Kehittämissyklin mukaisesti, reagoinnin jälkeen toimintaa toteutetaan uudelleen sekä arvioidaan. Mikäli valittu kohde vaatii vielä kehittämistä, toistetaan arvioinnin, reagoinnin ja uudelleen toteuttamisen vaiheita. Mikäli tavoitteet on saavutettu halutulla tasolla, voidaan kehittäminen aloittaa uuden tavoitteen kanssa edeten prosessia vaihe vaiheelta. Tärkeää laadun kehittämisessä on se, että muistetaan aika ajoin palata tarkastelemaan niiden toimien tilaa, joihin on tehty muutoksia. Kehittämissyklillä voidaan kulkea edestakaisin tai kuljettaa rinnakkain useampaa kehittämisen kohdetta.

KUVA 2: Kehittämissykli vaiheineen

Laadun arviointi

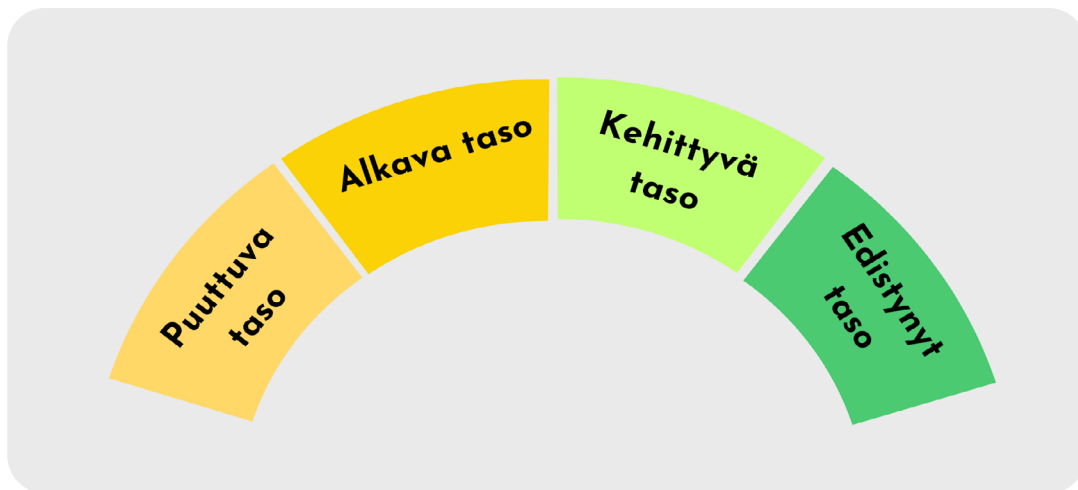
Laadun tasoja on neljä:

Puuttuva (0)

Alkava (1)

Kehittyvä (2)

Edistynyt (3)

KUVA 3: Laadun tasot

Arviointivälineet

Laadun arvioinnissa ja seurannassa käytetään seuraavia välineitä:

1. Palautejärjestelmät
2. Sisäiset arvioinnit
3. Ulkoiset arvioinnit
4. Toimintakertomus ja tilastot

Palautejärjestelmät

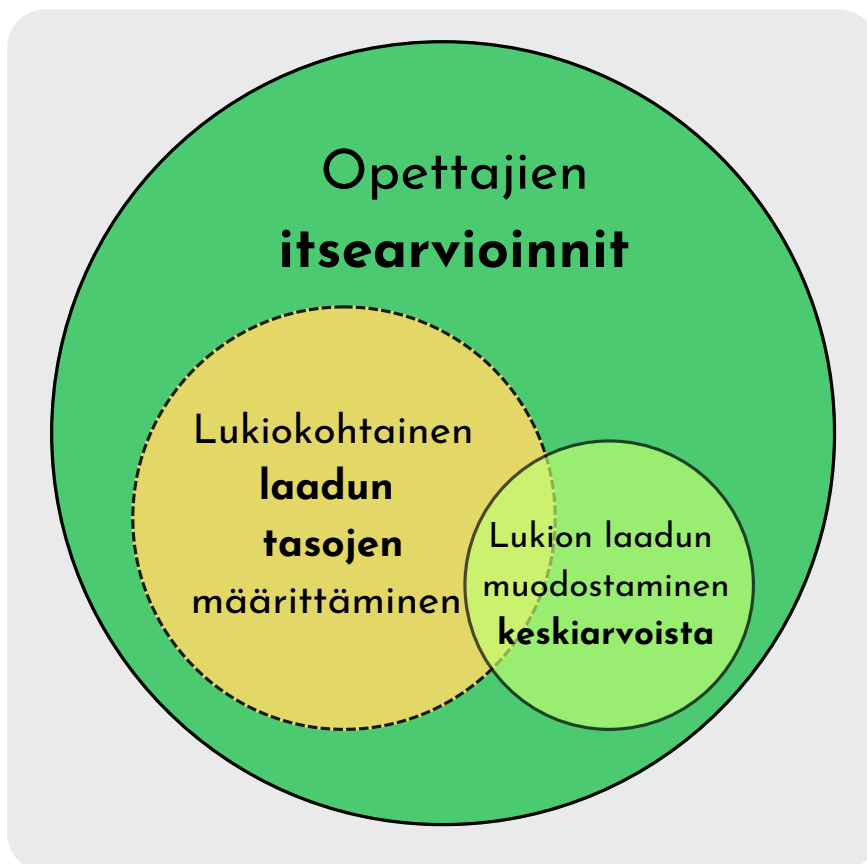
Lukiot osallistuvat ulkoisten tahojen toteuttamiin kyselyihin, kuten Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kouluterveyskysely tai Opetushallituksen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokysely. Näistä kertyy paljon hyödyllistä tietoa ja dataa lukioiden käyttöön. Oleellista on viedä kyselyiden tuottama tieto henkilöstön sekä opiskelijoiden tietoon ja reagoida kyselyiden tuottamiin tuloksiin toimenpiteillä. Näin ulkoisten tahojen tuottamalla mittaustiedon avulla voidaan kehittää lukion laatua. Lukio voi käyttää myös omia sisäisiä palautejärjestelmiä ja kyselyitä laadun mittamisessa sekä toiminnan näkyväksi tekemisessä. Kyselyiden teettämisessä kannattaa kiinnittää huomiota niiden lukumäärään sekä sisältöön, jotta kyselyt tuottaisivat relevanttia tietoa eivätkä vain aiheuttaisi kyselyähkyä vastaajilleen.

Sisäinen arviointi

Sisäistä arviointia toteutetaan opettajan itsearviointien ja niitä seuraavien lukion sisäisten laadunmäärittämyskeskustelujen avulla. Opiskelijoilla tulee olla aktiivinen rooli laadun kehittämisessä. Opiskelijoita on syytä osallistaa myös laadun arviointiin palautteen keräämisen kautta esimerkiksi kyselyillä tai kuulemisilla. Opiskelijoiden antamasta arvioinnista toimii esimerkkinä Monipuolisen arvioinnin toteutuminen -lomake (liite 2). Lomakkeella opiskelijat vastaavat jokaisen opintojakson päätteeksi kysymyksiin, joiden avulla lukion oppiaineiden arviointikäytäntöjä tehdään näkyväksi. Rehtori ja johtoryhmäläiset tai laatuvaastava analysoivat säännöllisesti kerätyn opiskelijapalautteen. Opiskelijapalautetta ja -arviointia kerätään lukion itse määrittämällä laajuudella sekä itse valitsemista kohteista, jotta arviointi on tarkoituksenmukaista ja palvelee laadun kehittämisen kokonaisuutta.

Henkilöstön tekemä sisäinen arviointi etenee kolmen vaiheen kautta:

1. Opettajien itsearviointit
2. Lukiokohtainen laadun tasojen määrittäminen
3. Lukion laadun muodostaminen laatutekijöittäin tasojen keskiarvoista

KUVA 4: Arvioinnin vaiheet

Itsearviointi arvioinnin välineenä

Opettajat toteuttavat laadun itsearviointia laadun tarkistuslistojen avulla, jotka perustuvat neljään laatutekijään: Laadukas oppiminen, Hyvinvointi ja osallisuus, Kehittyvä toimintakulttuuri sekä Saavutettava lukiokoulutus. Liitteestä 3 löytyvät laadun tarkistuslistat on ryhmitelty edelleen laatutavoitteittain, jotka sisältävät keskenään eri määrän laatuvaittämiä. Tarkistuslistojen laatuvaittämiä ja arjen toimintaa peilaamalla saadaan näkyväksi toiminnan laatua, sen vahvuuksia ja kehittämiskohteita. Kaikkia opettajia velvoittava oman toiminnan tarkastelu toteutetaan vaivattomasti tarkistuslistoja käyttämällä.

LAADUN TARKISTUSLISTA

LAADUKAS OPPIMINEN

LAADUKAS OPETUS	LAADUKAS OHJAUS	LAADUKAS OPPIMISEN TUKEA	LAADUKAS ARVIOINTI
☐ Reflektoin opetustani	☐ Tiedostan työtehtävääni kuuluvan	☐ Arvioin opiskelijoiden tuen tarvetta säännöllisesti	☐ Tunnen erilaisia arviointimenetelmiä ja -tapoja
☐ Käytän monipuolisia opetusmenetelmiä	☐ Ohjausveloitteen	☐ Suunnittelen tukitoimia yhdessä opiskelijan, erityisopettajan ja muiden opettajien kanssa	☐ Käytän monipuolisia arviointimenetelmiä ja -tapoja
☐ Toteutan samanaikaisopetusta	☐ Olen tietoinen lukion ohjaussuunnitelman sisällöstä	☐ Opetan systemaattisesti opiskelutaitoja	☐ Annan palautetta opiskelijoille osana arviointia
☐ Pidän osaamistani ajan tasalla täydennyskouluttamalla tai itseopiskelulla	☐ Sisällytän ohjaukseeni tai oppiaineeni opettamiseen työelämäyhteistyötä	☐ Ohjaan opiskelijoita oppiaineelle ominaisten opiskelustrategioiden käyttöön	☐ Kerron aina opiskelijoille opintojakson tavoitteista
	☐ Antamani ohjaus tukee opiskelijan hyvinvointia, kasvua ja kehitystä		☐ Kerron aina opiskelijoille opintojakson suoritusavoista
			☐ Kerron aina opiskelijoille opintojakson arviointiperusteista

KEHITTÄMIS-TOIMENPITEET
Mitä? Milloin?

Kirjoita tähän...

KUVA 5. Laadun tarkistuslista laatutekijästä Laadukas oppiminen

Opettajien tekemä laadun itsearviointi muodostaa suurimman osan lukion laadun arvioinnista arjessa. Opettaja arvioi omaa toimintaansa tarkastelemalla tarkistuslistan laatuvaittämiä yksinkertaisella arvioinnilla, toteutuu / ei toteudu.

Lukiokohtainen tason määrittäminen laatutavoitteittain

Opettajien itsearviointeja seuraa yhteinen keskustelu laadun tasoista kriteereineen. Keskustelussa määritellään, miten ja millä perusteella laadun tasot (0-3) kussakin laatutavoitteessa muodostuvat. Laatutekijät muodostuvat useista laatutavoitteista. Koko laatutekijän tason muodostamisen sijaan on informatiivisempaa muodostaa taso laatutavoitteille. Laatukäsikirja ei sisällä valmiita määrittelykriteerejä siksi, etteivät lukiot joutuisi eriarvoiseen asemaan, lukioiden laadun tason määräytyessä resurssiperustaisesti.

Esimerkkinä tästä pienet lukiot, joissa voi olla mahdotonta toteuttaa samanaikaisopetusta henkilöstöresurssien vuoksi. Tällöin samanaikaisopetuksen toteuttamista ei voida pitää ehdottomana vaatimuksena tietyn tason saavuttamiseksi laatutavoitteessa Laadukas opetus. Suuremmissa lukiossa samanaikaisopettajuutta toteuttamalla voidaan kehittää opetuksen laatua, minkä vuoksi sitä voidaan pitää kriteerinä ylemmän tason laadun määrittämisessä. Edellä kuvatuista syistä, lukioissa sovitaan kunkin laatutavoitteen kohdalla, mitkä väittämät tulee toteutua tietyn tason saavuttamiseksi. *Ks. esimerkki alla.*

Esimerkki: Mitkä neljästä väittämästä kohdassa Laadukas opetus tulee toteutua, jotta lukio on puuttuvalla / alkavalla / kehittyvällä / edistyneellä tasolla?

LAADUKAS OPETUS

- Reflektoin opetustani
- Käytän monipuolisia opetusmenetelmiä
- Toteutan samanaikaisopetusta
- Pidän osaamistani ajan tasalla täydennyskouluttautumalla tai itseopiskelulla

Yhteisissä laadun arvioinnin ja määrittämisen keskusteluissa on hyvin tärkeää sopia myös, mitä kehittämistoimenpiteitä arviointituloksista seuraa ja millä aikataululla pyritään saavuttamaan tavoiteltu taso.

Lukion laadun muodostaminen keskiarvoista laatutavoitteittain

Arviointiprosessin viimeisenä vaiheena on laadun tason muodostaminen lukiokohtaisesti kussakin arvioitavassa laatutavoitteessa. Tämä tapahtuu helposti laskemalla keskiarvo henkilöstön tuottamista opettajakohtaisista laadun tasoista.

Esimerkki: Keskiarvon laskeminen laadun tason muodostamiseksi.

Tarkastelussa laatutavoite Laadukas opetus, lukiossa 22 opettajaa.

5 opettajaa puuttuvalla tasolla (0)

10 opettajaa alkavalla tasolla (1)

5 opettajaa kehittyvällä tasolla (2)

2 opettajaa edistyneellä tasolla (3)

ka. 1,8 \approx 2 kehittyvä taso

Lukion laadun tasoista on tärkeää viestiä henkilöstölle avoimesti, jotta kehittymistä vaativat seikat pysyvät mielessä arjessa. Joskus tämä voi tarkoittaa esimerkiksi tietyn laatutavoitteen tason kirjaamista näkyväksi henkilöstöhuoneen valkotaululle tai infotv:n näyttöön. Koska kyseessä on kollektiivinen, koko lukion taso tietyssä laatutavoitteessa, ei kenenkään tarvitse pelätä joutuvansa erityistarkastelun kohteeksi, vaikka päivittäinen muistutus henkilöstöhuoneesta löytyisikin. Tällainen käytäntö voi kuitenkin muistuttaa opetushenkilöstöä laadukkaan lukiokoulutuksen edistämisestä päivittäin. Läpinäkyvyyden ja avoimuuden nimissä myös opiskelijoille ja huoltajille on hyvä tiedottaa laadun arviointien tuloksista.

Ulkoisen arviointi ja laatuyhteistyö

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus KARVI arvioi lukiokoulutusta toteuttamalla laadunhallintajärjestelmien ulkoisia arviointeja.

Laadun ulkoisessa arvioinnissa voidaan hyödyntää maakunnallista lukioiden kehittämisverkostoa eli LUKE Lappia kahdella tavalla: vertaisarviointien tai vertaisjakamisen kautta. Vertaisarvioinnin toteuttaminen vaatii ajallisia ja henkilöstöresursseja, mutta voi olla hyödyllinen siinä vaiheessa, kun laadunhallinta on vakiintunut kiinteäksi osaksi lukioiden arkea. Tällöin vertaisarviointipareja voidaan muodostaa esimerkiksi keskenään samankokoisista lukioista, jolloin vertailu on helpompaa.

Laadun vertaisarvioinnin sijaan Lapin lukiot voivat käydä keskustelua lukioiden laadun tilasta ja kehittämisestä lukuvuosittaisissa laatutapaamisissa. Näissä tapaamisissa esitellään lukioissa

tehtyjen itsearviointien pohjalta laadun nykytilaa ja laatutyön muita elementtejä, kuten omalle lukiolle räätälöityä laadunhallintaa tai sen työkaluja. Laatuyhteistyötä voidaan myös jatkaa yksityiskoulujen ja -lukioiden verkoston kanssa, jonka kanssa laatutyötä on tehty keväällä 2024.

Laatuyhteistyötä tehdään myös keskeisten yhteistyökumppaneiden, kuten korkeakoulujen kanssa. Laatuyhteistyön laajuuden vuoksi lukiokoulutuksen toimijoiden on tärkeä viestiä avoimesti laadusta ja laadunhallinnan tavoitteista eri tahoille.

Laadunhallinnan työkalut: indikaattorit ja prosessikuvaukset laatutavoitteittain

Aiemmin arviointiosiossa esitellyt laaduntarkistuslistat laatuväittämineen toimivat laadun indikaattoreina. Laadun tarkistuslistoja voi muokata kunkin Lapin lukion toimintaympäristöön sekä tarpeisiin sopivaksi lisäämällä niihin uusia laatuväittämiä. Kuhunkin laatutekijään on omat tarkistuslistansa, minkä vuoksi niiden käyttöönotto kannattaa tehdä samanaikaisesti uusien laatutekijöiden tullessa osaksi lukion laadunhallintaa.

Lukiokoulutuksen toiminnan laatua on haastava mitata määrällisesti. Laatua ei ole tarkoituksenmukaista kuvata pelkästään numeroin tai kouluarvosanoin, sillä laatua arvioivan henkilön tulee tietää, mihin hän perustaa arviointinsa ja mitkä kriteerit tulee täyttyä tietyn arvosanan saamiseksi. Tämän vuoksi laatutavoitteet sisältävät laatuväittämiä, joiden toteutumista arvioidaan.

Laatutekijöihin sisältyviä osa-alueita, kuten oppimisen tuki, on visualisoitu prosessikuvauksen muotoon, jotta syntyisi jaettu, yhteinen ymmärrys laadun tavoitetilasta. Visualisoinnissa esitettyyn tavoitetilaan peilaamalla voidaan arvioida, miten laatu toteutuu omassa lukiossa esimerkiksi oppimisen tuessa.

Laadun taso määritellään kussakin laatutekijässä ja niiden sisältämissä laatutavoitteissa itsenäisesti. Laatutekijät eivät ole vertailtavissa keskenään, sillä ne sisältävät eri määrän laatutavoitteita ja laatuväittämiä.

Laadunhallinnan vastuut lukiossa

Laadunhallinnassa ja laatutyössä tulee olla selkeä vastuunjako. Kaikkien lukion toimijoiden tulee tietää oma roolinsa ja tehtäväkuvansa laatutyössä. Tehtävänkuvien selkeä määrittely konkretisoi laatutyötä.

Rehtori ja johtoryhmä

Rehtorin merkitys laatutyön johtamisessa on kiistaton. Laadunhallinnan tulee olla johdettua ja suunniteltua. Rehtori lukionsa pedagogisena johtajana ei voi ulkoistaa laadunhallintaa ja laatutyötä jollekin muulle henkilölle. Johtoryhmä toimii rehtorin tukena ja voi esimerkiksi koota laadunhallinnan mittariston tai arviointivälineiden tuottamaa tietoa yhteisen käsittelyn tueksi. Rehtorin apuna johtoryhmän sijaan voi toimia laatututor tai laatuvaikuttaja, mikäli sellainen tehtävä on lukiossa olemassa. Rehtori vastaa lukion toiminnan kokonaisuudesta ja huolehtii esimerkiksi laadunhallinnan resursoinnista lukuvuosittain sekä riittävän täydennyskoulutuksen hankkimisesta henkilöstölleen laatutyön käynnistämiseksi. Rehtorin vastuulla on myös käynnistää kehittämistoimet laadun arvioinneissa ilmenneisiin asioihin liittyen.

Opettajat

Opettajat ovat päivittäin tekemisissä laadun kanssa. Laadukas tekeminen koostuu opetuksen, ohjauksen ja oppimisen tuen arjessa toteuttavista toimista. Opettajilla tulee olla aktiivinen ja osallistuva rooli laatutyössä. Arjen laatutyön toteuttamisen lisäksi opettajat osallistuvat laadun arviointiin ja sen edelleen kehittämiseen. Opettajilla on ratkaiseva merkitys siinä, hyödynnetäänkö lukiossa laatua koskevaa kerättyä tietoa ja saatua palautetta sekä kehitetäänkö toimintaa edelleen.

Laadukas oppiminen

Laadukas oppiminen muodostuu monen tekijän yhteisvaikutuksesta: oppijan itsensä aktiivinen toiminta eli opiskelu yhdistettynä laadukkaaseen opetukseen, ohjaukseen, oppimisen tukeen sekä laadukkaaseen arviointiin tuottaa oppimista. Lukiossa voidaan tukea oppijaa oppimisen taitojen vahvistamisessa, sisällyttämällä oppimistaitojen harjoittelun systemaattiseksi osaksi opetusta. Laatukäsikirjan liitteenä on oppimistaitojen kokonaisuus, jota lukiot voivat hyödyntää oppimistaitojen systemaattisessa opettamisessa. (Liite 4)

Laadukas opetus

Laadukas opetus edellyttää opettajalta kykyä reflektoida toimintaansa opettajana. Reflektion lisäksi oman tietotaidon ja osaamisen aktiivinen päivittäminen luo pohjan kehittäväälle opettajuudelle. Opetuksen toimintaympäristö on muutoksessa mm. arjessa voimakkaasti lisääntyneen tekoälyn käytön vuoksi. Uusien asioiden ja näkökulmien, kuten tekoälyn sisällyttäminen omaan opetukseen haastaa opettajaa. Samalla kuitenkin oman ammatillisen osaamisen vahvistuminen luo arkipäiväiseen tekemiseen mielekkyyttä, työn hallinnan tunteen lisääntymisen kautta. Täydennyskouluttautuminen on yksi tapa pitää osaamistaan ajantasaisena. Niukkojen ajallisten ja taloudellisten resurssien puitteissa hyvän vaihtoehdon ulkoiselle täydennyskoulutautumiselle tarjoaa vertaisoppiminen, jota voidaan toteuttaa lukion sisällä hyvin monella tapaa, opettajan oman työn kontekstissa. Yksi vertaisoppimisen ja samalla kollegiaalisen tuen saamisen keino on samanaikaisopetuksen toteuttaminen. Samanaikaisopetusta on mahdollista toteuttaa erityisopettajan tai kollegoiden kanssa, vaikka kyseessä ei olisi yhteinen opetettava oppiaine.

Laadukkaan opetuksen tavoitteisiin ja laatuvaittämiin pääsee tutustumaan opettajan laadun- tarkistuslistan kautta, ks. kuva alla.

LAADUKAS OPETUS

- Reflektoin opetustani
- Käytän monipuolisia opetusmenetelmiä
- Toteutan samanaikaisopetusta
- Pidän osaamistani ajan tasalla täydennyskouluttautumalla tai itseopiskelulla

KUVA 6: Opettajan tarkistuslistan näkymä laadukas opetus -laatutekijästä

Laadukas ohjaus

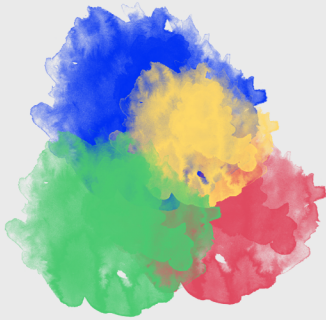
Opiskelija on oikeutettu saamaan tarpeidensa mukaista ohjausta opiskelunsa ja valintojensa tueksi. Ohjausta, jonka tarkoituksena on tukea opiskelijan hyvinvointia, kasvua ja kehitystä sekä tarjota aineksia itseohjautuvuuden kasvuun yhdessä aktiiviseen kansalaisuuteen kannustamisen kanssa, toteuttaa lukiokoulutuksen koko henkilöstö. Laadukkaan ohjauksen toteutuessa opiskelija tietää keneltä lukion toimijalta ja mitä ohjausta hän voi saada opintojensa eri vaiheissa. Oppilaitoksen oma ohjaussuunnitelma toimii ohjaustyön arvioinnin ja kehittämisen välineenä. Ohjaussuunnitelman avulla varmistetaan laadukas ohjaus, yhteiset toimintatavat sekä toiminnan arviointi ja kehittäminen. Ohjaussuunnitelma kannattaa tämän vuoksi sisällyttää räätälöidyn, lukiokohtaisen laatukäsikirjan osaksi ja peilata ohjauksen laatua siihen.

LAADUKAS OHJAUS

- Tiedostan työtehtävääni kuuluvan ohjausvelvoitteen
- Olen tietoinen lukion ohjaussuunnitelman sisällöstä
- Sisällytän ohjaukseeni korkeakouluyhteistyötä
- Sisällytän ohjaukseeni tai oppiaineeni opettamiseen työelämäyhteistyötä
- Antamani ohjaus tukee opiskelijan hyvinvointia, kasvua ja kehitystä

KUVA 7: Opettajan tarkistuslistan näkymä laadukas ohjaus -laatutekijästä

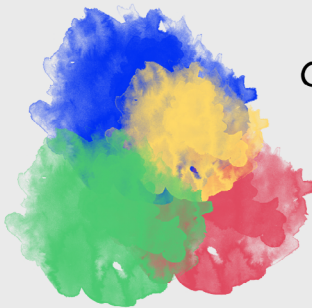
Tavoitteellisesti johdettuun, koko henkilöstön yhdessä toteuttamaan laadukkaaseen ohjaustyöhön kuuluu myös yhteistyö korkeakoulujen ja työelämän kanssa.

Ohjaus on lukiokoulutuksen henkilöstön tavoitteellisesti johdettua yhteistä työtä, johon kuuluu yhteistyö korkeakoulujen ja työelämän kanssa

Opetukseen ja ohjaukseen sisällytettävää, LOPS-perustaista korkeakoulu- ja työelämäyhteistyötä voidaan toteuttaa kahdella tavalla, jotka eivät poissulje toisiaan:

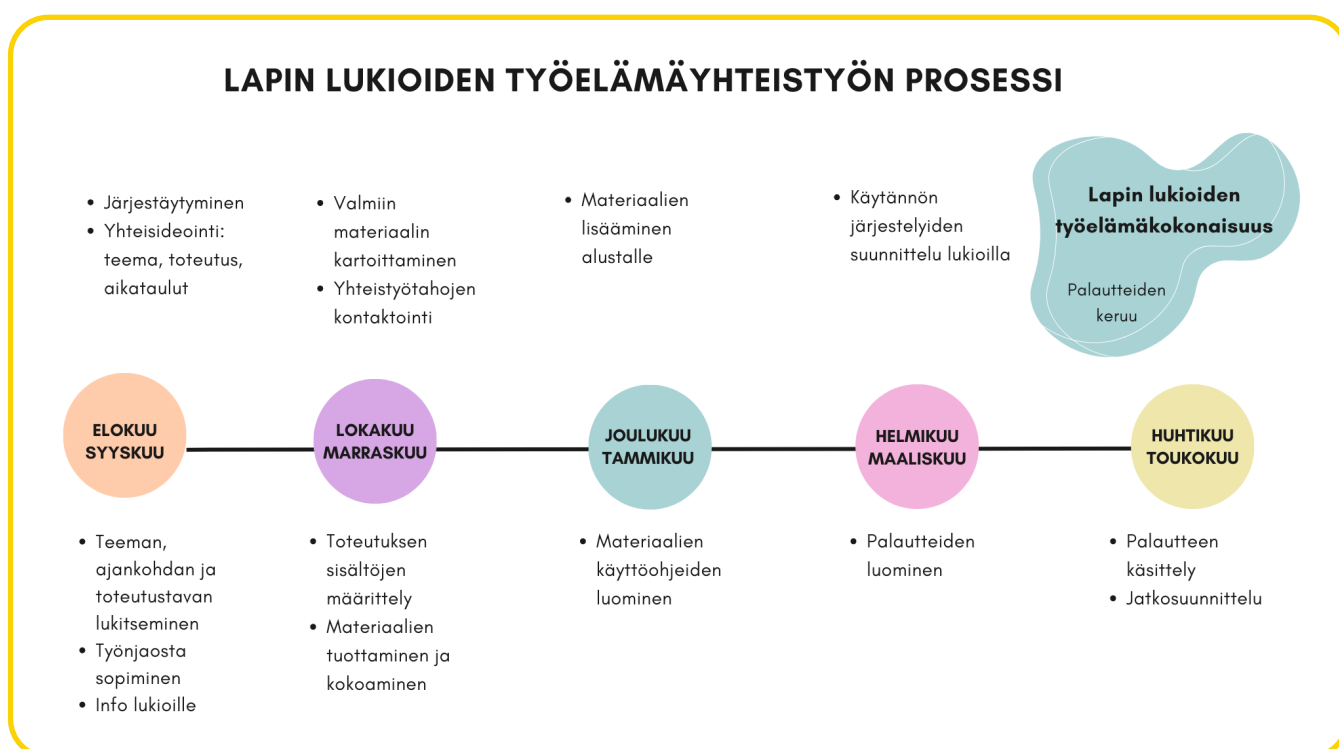
1. yhteiseen maakunnalliseen korkeakouluviikkoon (ks. www.lapinkorkeakouluviikko.fi) ja työelämäviikkoon osallistumisen kautta
2. lukiokohtaisin toteutuksin, jossa yhteistyötä tehdään osana oppiaineita pitkin lukuvuotta.

Opiskelija on ohjauksessa aktiivinen ja osallistuva toimija, ja hänellä tulee olla mahdollisuus osallistua opintojensa aikana korkeakoulujen ja työelämän kanssa toteutettaviin opintokokonaisuuksiin.

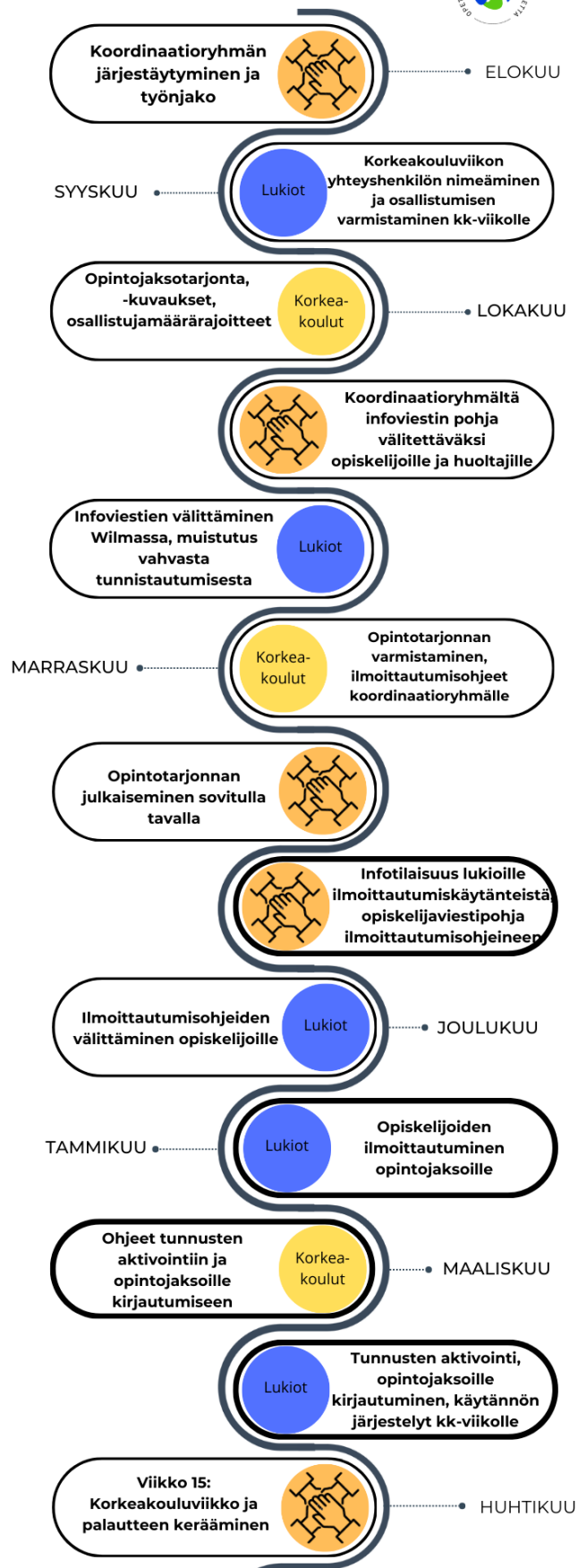
LOPS-perusteiden mukaisesti, lukiot ovat velvoitettuja kehittämään erikseen tapoja, jotka mahdollistavat opiskelijoiden orientoivien opintojaksojen suorittamisen korkea-asteelle sekä jatko-opintoihin hakeutumisen vaihtoehtoisia väyliä pitkin.

Tehtyä korkeakoulu- ja työelämäyhteistyötä arvioidaan osana lukioiden laadunhallintaa lukuvuoden päätteeksi. Arvioinnin tuloksia hyödynnetään seuraavan lukuvuoden toimintaa suunniteltaessa. Lapin lukioiden korkeakoulu- ja työelämäyhteistyön tueksi on perustettu koordinaatioryhmä, joka koordinoi ja toteuttaa molempia yhteistyön muotoja. Liitteissä 5 ja 6 on työelämä- ja korkeakouluyhteistyön prosessikaaviot, joihin on mallinnettu yhteistyön etenemistä. Prosessikaavioiden avulla koordinaatioryhmä voi toteuttaa lukuvuosittain toimintaansa. Lukiot voivat käyttää prosessikaavioita myös itsenäisesti soveltaen kaavioita lukiokohtaiseen yhteistyöhön.

KUVA 8. Työelämäyhteistyön prosessikaavio

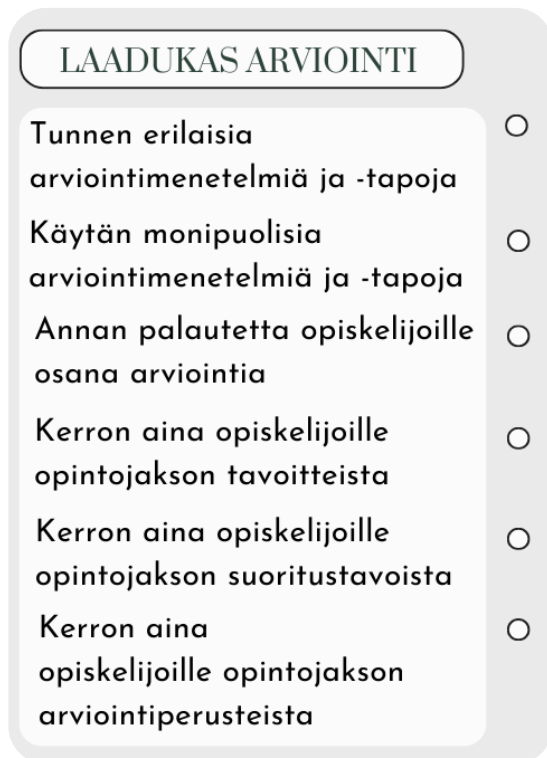
KORKEAKOULUVIIKKOPROSESSI

KUVA 9. Korkeakouluyhteistyön prosessikaavio

Laadukas arviointi

Lukion arviointikäytänteet tukevat ja ohjaavat oppimista. Ylioppilastutkinto on osa lukiokoulutuksen yleistä arviointikokonaisuutta. Laadun arvioinnissa ei kuitenkaan tehdä ylioppilastutkinossa parhaiten menestyneiden lukioiden listoja, vaan keskitytään tuottamaan mahdollisimman laadukasta opiskelijan opintojen arviointia. Laadukkaan arvioinnin toteuttamiseksi opettajan tulee käyttää monipuolisia arviointimenetelmiä sekä hyödyntää digitaalisuutta tarkoituksenmukaisesti, esimerkiksi sen tuodessa lisäarvoa arviointiin nopean analyysitiedon muodossa. Opiskelijalle tulee tarjota erilaisia mahdollisuuksia ja tapoja osoittaa oppimistaan ja osaamistaan. Opiskelijan tulee myös saada palautetta opiskelustaan opintojakson aikana. Laadukas arviointi tuottaa opettajalle tietoa opetuksen suuntaamiseksi opiskelijan tarpeiden mukaan. Arvioinnin ollessa laadukasta ovat monipuoliset palautteen antamisen käytänteet sekä arvosanojen uusi-
misen periaatteet opiskelijoiden tiedossa. Lukiossa noudatetaan yhteisesti sovittuja, dokumentoituja arviointiperiaatteita ja yhtenäisiä arviointikäytänteitä. Arvioinnin laatua varmistaa sen toteuttamisen seuranta.

LAADUKAS ARVIOINTI

- Tunnen erilaisia arviointimenetelmiä ja -tapoja
- Käytän monipuolisia arviointimenetelmiä ja -tapoja
- Annan palautetta opiskelijoille osana arviointia
- Kerron aina opiskelijoille opintojakson tavoitteista
- Kerron aina opiskelijoille opintojakson suoritustavoista
- Kerron aina opiskelijoille opintojakson arviointiperusteista

KUVA 10: Opettajan tarkistuslistan näkymä Laadukas arviointi -laatutavoitteesta.

Liitteessä 2 on laadukkaan arvioinnin toteutumista mittaava opiskelijan kyselylomake, jota lukiot voivat hyödyntää. Lukiot voivat käyttää arvioinnin mittaamisessa myös mahdollisia omia, olemassaolevia kyselyitä. Liitteen 2 kyselyllä tehdään näkyväksi lukioissa käytettäviä arviointikäytänteitä. Opiskelijat vastaavat opintojaksojen päätteeksi kyselyyn arvioiden saamaansa palautetta sekä sitä, miten heille on kerrottu opintojakson tavoitteista, suoritustavoista ja arviointiperusteista.

Laadukas oppimisen tuki

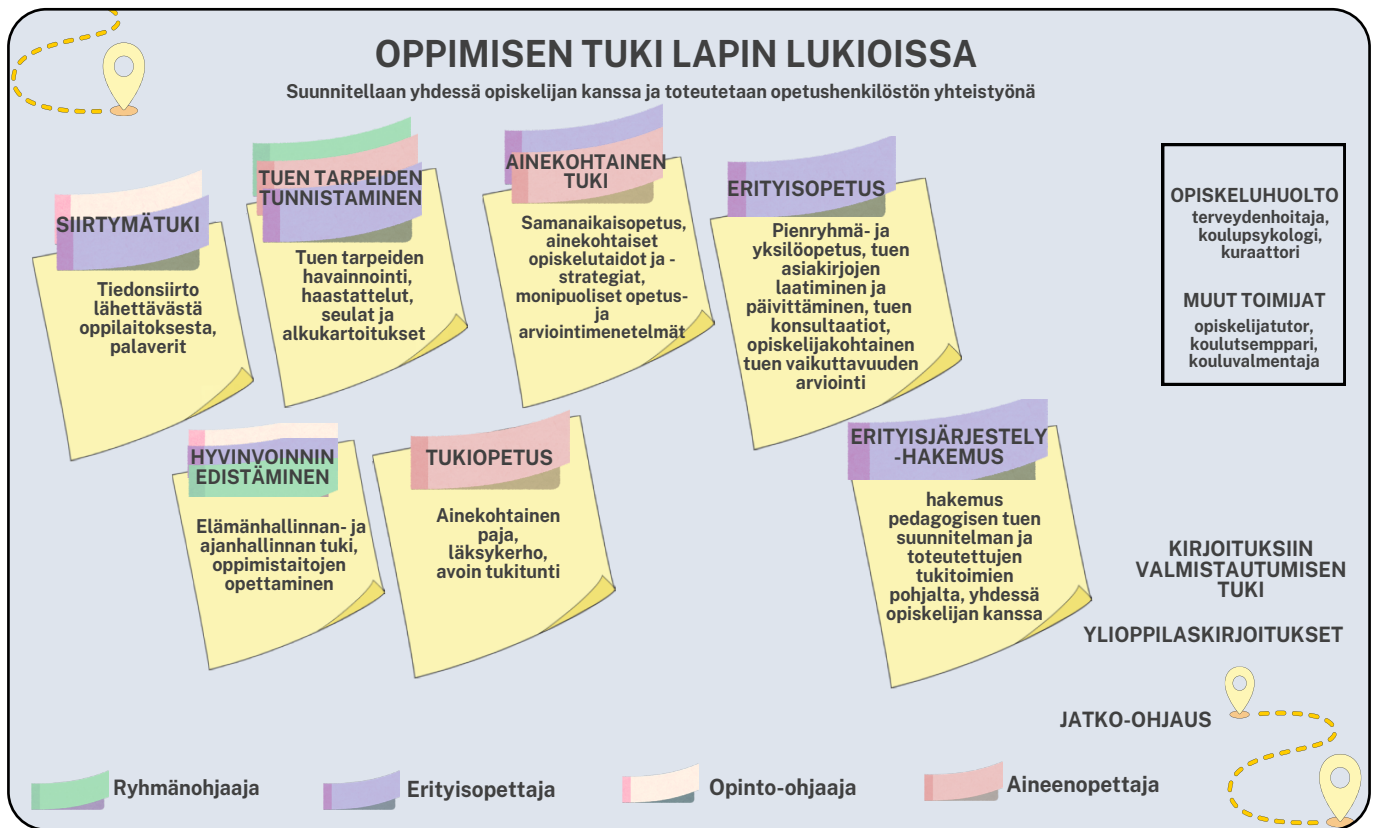
Opiskelijan saama laadukas tuki on riittävää ja oikea-aikaista. Oppimisen tuen ja erityisopetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijaa lukio-opintojen suorittamisessa, jatko-opintoihin siirtymisessä sekä edistää hyvinvointia ja jaksamista. Opiskelijalla on oikeus tukeen, tuen tarpeen syystä riippumatta. Laadukkaan oppimisen tuen toteutuessa tuen prosessit ovat kaikkien opiskelijoiden tiedossa.

Tuen tarvetta tulee arvioida säännöllisesti opintojen alussa sekä edetessä. Erityisopetus on erityisopettajan antamaa, aineenopetusta tukevaa opetusta. Opiskelijaa opettavat opettajat suunnittelevat tukitoimet yhdessä opiskelijan kanssa. Tuen tiimoilta yhteistyötä tehdään myös muiden mahdollisten asiantuntijoiden kanssa. Oppimisen tukitoimet toteutetaan opetushenkilöstön yhteistyönä. Laadukkaan tuen toteutuessa oppimisen tuen vastuut ja toimintatavat ovat yhteisesti määritellyt ja dokumentoidut. Oppimisen tukea toteutetaan monipuolisilla opetus- ja arviointimenetelmillä sekä oppiaineelle ominaisten opiskelustrategioiden käyttöön ohjaten, tukiopetuksena tai muuna tarpeenmukaisena tukena sekä hyvinvointia ja oppimista edistävinä opintoina, kuten opiskelutaitojen tai elämänhallinnan opettamisena eri oppiaineissa.

Tukea voidaan toteuttaa samanaikaisopetuksena, ryhmämuotoisena opetuksena ja yksilötukena. Tukeen kuuluvat myös ylioppilastutkinnon suorittamiseen liittyvät erityisjärjestelyt. Erityisjärjestelyjä tulee toteuttaa jo lukio-opintojen aikana, tuen tarpeen ja toimivuuden arvioimiseksi. Toteutettujen erityisjärjestelyjen hyödyllisyyttä arvioidaan ja opiskelija ohjataan hakemaan erityisjärjestelyjä ylioppilastutkinnon kokeita varten.

Tukea voidaan järjestää poikkeavasti opiskelijan hakemuksesta tai suostumuksella, aiemman lukiokoulutukseen vertautuvan oppimäärän omaamisen vuoksi, suorittamisen kohtuullistamiseksi tai perustellusti sairauten, vammaan tai terveydentilaan liittyvistä syistä johtuen.

Oppimisen tuesta Lapin lukioissa on luotu visualisoinnit henkilöstölle ja opiskelijoille. Näiden visualisointien avulla oppimisen tuen järjestäminen ja opiskelijalle tarjottava tuki voidaan tehdä näkyväksi. Visualisointeihin on nimetty lukiossa tukea antavat toimijat ja tuen vastuutehtävät. Roolit ovat kuitenkin viitteellisiä, - oppimisen tuki toteutetaan lukioissa omien resurssien puitteissa. Tärkeää on, että tukea tarjotaan eri muodoissa kaikissa lukioissa, vaikka tuen tarjoaja vaihtelisi. Visualisoinnit on rakennettu valtakunnallisen oppimisen tuen muutosta edeltävästi ja siksi niihin ei ole kirjattu näkyviin lakimuutoksesta aiheutuvaa oppimisen tuen hallintopäätöstä. (Liite 8)

KUVA 12: Oppimisen tuen visualisoinnit

Oppimisen tuen arvioinnissa tulee tarkastella tuen oikea-aikaisuutta, systemaattisuutta ja tuen kohdentamista. Laadukkaan oppimisen tuen toteutuessa lukion henkilöstö tuntee lukiossaan tarjottavan oppimisen tuen keinot ja tuen tarjoamisen ajankohdat. Laatukäsikirjaan ei ole tuotettu tuen oikea-aikaisuutta ja vaikuttavuutta erikseen mittaavia välineitä, sillä tuen tarjoaminen vaihtelee lukio- ja kuntakohtaisesti resurssoinnista sekä lukion koosta johtuen. Opettajan tarkistuslista kuitenkin sisältää laatutavoitteen Laadukas oppimisen tuki, jolla arvioidaan henkilöstön oppimisen tuen prosessin tuntemista ja tuen toteuttamista.

Erityisopettajat voivat käyttää työssään tuen vaikuttavuuden arviointikyselyitä, jotka kohdentuvat opiskelijan saamaan tukeen, ei niinkään henkilöstön tarjoamaan tukeen. Näitä kahta arviointia voidaan käyttää rinnakkain. Keskeistä on kuitenkin arvioida tarjottua tukea. Toisin sanoen erityisopettajan käyttämät tuen vaikuttavuuden arviointikyselyt eivät korvaa opetushenkilöstön tarjoaman ja toteuttaman oppimisen tuen arviointeja.

LAADUKAS OPPIMISEN TUKI

- Arvioin opiskelijoiden tuen tarvetta säännöllisesti
- Suunnittelen tukitoimia yhdessä opiskelijan, erityisopettajan ja muiden opettajien kanssa
- Opetan systemaattisesti opiskelutaitoja
- Ohjaan opiskelijoita oppiaineelle ominaisten opiskelustrategioiden käyttöön

KUVA 12: Opettajan tarkistuslistan näkymä
Laadukas oppimisen tuki

Hyvinvointi ja osallisuus

Hyvinvoinnin ja osallisuuden kokemukset ovat usein subjektiivisia. Hyvinvointi koostuu lukuisista eri asioista ja yksilöllisistä painotuksista hyvinvoinnin kokonaisuudessa. Myös osallisuutta tai kuulumista voidaan kokea monella eri tavalla. Laatutyössä ei määritetä yhtä kaikenkattavaa mittaria koetun hyvinvoinnin ja osallisuuden mittaamiseen. Hyvinvointia ja osallisuutta on kuitenkin mahdollista todentaa erilaisin arviointitavoin. Lukion toiminnan tulisi perustua opiskelijälähtöisyyteen. Tuttuja osallistamisen tapoja lukiossa ovat opiskelijakunnan toiminta tai opiskelijaedustus erilaisissa päätöksenteon ryhmissä.

Osallisuutta voidaan vahvistaa suunnittelemalla lukion toimintaa ja käytänteitä lähtökohtaisesti osallistavaksi. Se vaatii uudenlaista ajattelutapaa ja luopumista sellaisesta ajattelusta, jossa opettajan tieto sekä ymmärrys asioista arvotetaan ainoaksi oikeaksi ja jossa tieto siirretään opiskelijoille ilman oikeutta kyseenalaistamiseen. Osallisuuden vahvistaminen voi ilmetä esimerkiksi aidon keskustelun ja dialogin mahdollistamisena lukioyhteisössä, opiskelijoiden kuulemisena ja kuuntelemisena. Pohtimisen arvoisia seikkoja lukion arjessa ovat esimerkiksi opiskelijoiden aidot vaikuttamisen mahdollisuudet: onko palautteen antaminen opiskelijoille helppoa ja tietävätkö he palautekäytännöistä? Tulevatko opiskelijat todella kuulluksi eli miten saatu palaute käsitellään ja siihen reagoidaan? Laadun tarkistuslistaa hyödyntämällä opettaja voi arvioida käyttämiään hyvinvointia edistäviä käytäntöjä ja osallisuutta tukevia toimintatapoja. (Liite 3)

OSALLISUUS

Hyödynnän opetuksessani osallistumista ja yhteisöllisyyttä tukevia menetelmiä

Kerään opiskelijoilta opintojaksokohtaista palautetta opetuksestani

Reagoin opiskelijoilta saamaani kehittämispalautteeseen esim. muokkaamalla opintojaksojen toteuksia (arviointi-/suoritustapojen muuttaminen).

KUVA 13: Opettajan tarkistuslistan näkymä Osallisuus -laatutavoitteesta

Opiskelijoiden hyvinvointi

Hyvinvoinnilla on keskeinen merkitys oppimiselle, se on yksi oppimisen edellytyksistä. Lukiossa hyvinvointia vahvistetaan yhteisöllisillä ja yksilöllisillä toimilla, - opiskeluhuollon palveluilla ja oikea-aikaisella, tarveperustaisesti annettavalla oppimisen tuella sekä ohjauksella. Laadukas ja hyvinvointia edistävä toiminta lukiossa on selkeää, yhteisöllisesti sovittua ja yhteisön sekä opiskelijoiden tiedossa olevaa toimintaa. Tiedon saaminen hyvinvointia edistävästä toiminnasta ja prosesseista edellyttää dokumentointia. Se edellyttää myös kaikilta asianosaisilta pääsyä tiedon ääreen. Tiedon jakaminen ja tietoisuuden synnyttäminen henkilöstölle onnistuu helposti digiaikana jakamalla tietoa sähköisesti.

Opiskelijan näkökulmasta, tietoa tarjolla olevasta tuesta tai hyvinvointia edistävästä toiminnasta ei välttämättä ole helposti saatavilla tai sitä ei ole koottu opiskelijan nähtäväksi riittävän selkeästi. Oppimisen tuen visualisointiin on tuotettu edellä mainitusta syystä myös opiskelijan näkymä. (Liite 8)

On mahdollista, että hyvinvointia edistävien toimenpiteiden toteuttaminen jää vain harvojen lukion henkilöstöön kuuluvien tekemiksi toimiksi. Tämän vuoksi Lapin lukiokoulutuksen laatukäsikirjaan on liitetty laatuhankeessa tuotetut hyvinvointituokiot -materiaalit (Liite 9). Niiden tarkoitus on madaltaa opetushenkilöstön kynnystä toteuttaa hyvinvointia edistävää toimintaa lukion arjessa. Hyvinvointituokioita pitääkseen ja opiskelijoiden hyvinvointia sitä kautta edistääkseen opetushenkilöstöön kuuluvien ei tarvitse olla hyvinvoinnin ammattilaisia. Materiaali on strukturoitu ja sisältää hyvät ohjeet, jotka lukemalla toteutuksessa onnistuu varmasti. Materiaalien soveltaminen ja muokkaaminen vaikka jonkin oppiaineen kontekstiin, on sekin sallittua.

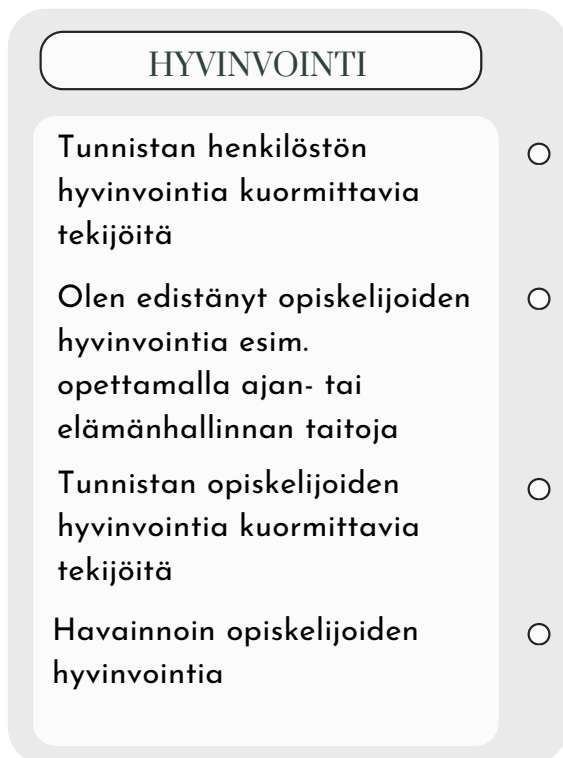
KUVA 14: Hyvinvointituokiot

Hyvinvoinnin mittaaminen

Tietoa opiskelijoiden hyvinvoinnista saadaan esimerkiksi lukioiden käytössä olevilla välineillä, kuten Terveystietokeskuksen ja hyvinvoinnin laitoksen opiskelijaterveyskysely tai kouluviihtyvyysskyselyt. Mittaaminen on tärkeää ajantasaisen tilannetiedon tuottamiseksi, mutta sitäkin tärkeämpää on käsitellä tuloksia ja reagoida toimenpitein mittarien tuottamaan tietoon. Lapin lukioissa on toistiaan poikkeavia tapoja käsitellä esimerkiksi opiskelijaterveyskyselyn tietoja. Lukioiden omiin laatukäytäntöihin ja mahdollisesti lukiokohtaisesti räätälöityyn laatukäsikirjaan kannattaa kuvata hyvinvointitiedon keräämisen, käsittelyn ja tietoon reagoinnin prosessi. Käytännössä prosessissa tulee kuvata ja nimetä seuraavat seikat tai tahot:

- henkilöstön, opiskelijoiden ja huoltajien tiedottamisen tavat ja kanavat koskien koko tiedonkeruuprosessia (kyselyiden ja mittarien tuottamat tulokset, tulosten käsittely, reagointi eli toimenpiteet, mahdollinen uudelleen arviointi)
- tulosten käsittelystä ja kehittämistoimenpiteiden suunnittelusta vastaavat henkilöt
- toimenpiteiden toteuttaminen
- uudelleen arviointi

Tiedolla johtamisessa ja dataa hyödyntävässä laadun kehittämisessä on oleellista, että prosessi on johdettu sekä kuvattu. Näin varmistutaan siitä, että kaikki tietävät, miksi tietoa kerätään, mitä tiedolla tehdään ja mitä toimenpiteitä tuloksista seuraa. Tärkeää on myös arvioida tehtyjen toimenpiteiden vaikutusta eli tehdä seuranta.

The image shows a checklist titled 'HYVINVOINTI' (Well-being) with four items, each followed by a radio button:

- Tunnistan henkilöstön hyvinvointia kuormittavia tekijöitä
- Olen edistänyt opiskelijoiden hyvinvointia esim. opettamalla ajan- tai elämäntaitojen taitoja
- Tunnistan opiskelijoiden hyvinvointia kuormittavia tekijöitä
- Havainnoin opiskelijoiden hyvinvointia

KUVA 15: Opettajan laadun tarkistuslistan näkymä Hyvinvointi-laatusuositteeseen

Henkilöstön hyvinvointi

Työntekijän hyvinvointiin vaikuttaa kokemus työn hallinnasta millä tahansa alalla. Koulutussektorilla työn hallinnan tunnetta ovat viime vuosina horjuttaneet lukuisat muutokset, kuten LOPS-uudistukset tai velvoittavat uudet tehtävät, joita opetushenkilöstö on saanut hoidettavakseen. Laatutyö ja laatustrategian mukainen toiminta haastaa lukion toimijoita uudelleen ajatteluun sekä toimintaan, joka saattaa osaltaan lisätä kuormitusta. Muutos haastaa hyvinvointia siksi, että tuntemattomat asiat ja uuden oppiminen kuormittavat aina yksilöä. Laatuksikirjan tarkoitus on edistää opetushenkilöstön hyvinvointia sanoittamalla laatutyötä ja tarjoamalla siten välineitä laadunhallintaan. Myös henkilöstön osaamisen kehittäminen osana laatutyötä vahvistaa työn hallinnan tunnetta. Osaamisen kehittämisestä lisää osiossa kehittyvä toimintakulttuuri.

Osallisuus

Osallisuuden kokemukseen sisältyy tunne merkityksellisyydestä ja kuulumisesta. Yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokemukset vahvistavat yksilön hyvinvointia. Lukio-opetuksen yhdenvertaisuutta, sukupuolten tasa-arvoa ja demokratiaa edistävä tehtävä on kokonaisvaltainen. Se tulee näkyväksi arjessa siinä, millainen osallistumisen ja vaikuttamisen kulttuuri lukion opiskelijoille on luotu ja muodostunut. Laadukkaasti ja osallisuutta edistävästi rakennetussa toimintakulttuurissa vaikuttamisen tavat on laadittu opiskelijoiden kanssa yhteistyössä. Opiskelijoiden vaikuttamisen tavat tulee olla dokumentoituja ja opiskelijoilla tiedossa. Lukiot voivat osallisuutta edistävillä toimillaan tarjota opiskelijoille mallin aktiivisesta kansalaisuudesta, johon heidän tulisi kasvaa. Yhteisöllisyyden vahvistamiseksi on tärkeää puuttua kiusaamiseen, väkivaltaan, häirintään, rasismiin sekä syrjintään ja ennaltaehkäistä niitä. Lisäksi on tärkeää viestiä selkeästi siitä, ettei mikään edellä lueteltu toiminta ole hyväksyttyä lukiossa. Lukiokohtaisesti määritellyt toimenpiteet osallisuuden edistämiseksi löytyvät lukion tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmasta. Opiskelijoita osallistetaan toimintakulttuurin kehittämiseen muun muassa rohkaisemalla heitä antamaan palautetta toiminnasta ja esittämään näkemyksiä toiminnan kehittämisestä. Lukiot voivat hyödyntää opiskelijoiden osallistamisessa myös esimerkiksi oikeusministeriön ylläpitämää, maksutonta Digiraati-palvelua, joka tarjoaa lapsille ja nuorille mahdollisuuden yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Tutustu palveluun osoitteessa www.digiraati.fi.

OSALLISUUS

Hyödynnän opetuksessani osallistumista ja yhteisöllisyyttä tukevia menetelmiä

Kerään opiskelijoilta opintojaksokohtaista palautetta opuksestani

Reagoin opiskelijoilta saamaani kehittämispalautteeseen esim. muokkaamalla opintojaksojen toteuksia (arviointi-/suoritustapojen muuttaminen).

KUVA 16. Opettajan laadun tarkistuslistan näkymä Osallisuus-laatatavoitteeseen.

Myös henkilöstöllä on oltava monipuolisia osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia lukiossa. Mikäli osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksissa koetaan puutteita, kannattaa asia ottaa keskusteluun työyhteisössä. Dialogisuudesta ja oppivaa työyhteisöä kehittävästä keskusteluista lisää laatutekijässä Kehittyvä toimintakulttuuri. Työnantajan velvollisuuteen kuuluu huolehtia henkilöstön hyvinvoinnista työhyvinvointi- tai vastaavan strategian mukaisesti, minkä vuoksi Lapin lukioden laatukäsikirja ei tarjoa välineitä työnantajan velvollisuuksiin kuuluvien asioiden arvioimiseen. Sen sijaan, tässä osiossa kannustetaan työntekijöitä yksilötasolla pohtimaan omaa osuuttaan työyhteisön hyvinvoinnin rakentumisessa ja työssäjaksamista edistävän ilmapiirin luomisessa. Reflektoitavia kysymyksiä voivat olla esim. Mitä vien mukamani henkilöstöhuoneeseen? Edesautanko myönteisen ilmapiirin syntymistä? Edistänkö vai jarrutanko toiminnallani laadun kehittymistä? Osallisuus ei ole ainoastaan osallistumista: toiminnallamme, mutta myös äänenlausumattomilla ajatuksillamme on aina vaikutus työyhteisöömme. Itse päätämme onko vaikutus negatiivinen vai positiivinen.

Minun asenteeni on muiden työympäristö

Hyvinvoinnin ja osallisuuden laatutekijässä olevat laatutavoitteet risteävät muiden kolmen laatutekijän sisältämisen laatutavoitteiden kanssa. Kokonaisvaltaisessa laatuajattelussa osa-alueet vaikuttavat toisiinsa. Lukioden on kuitenkin hyvä aloittaa perustehtävään tiiveimmin kytkeytyvästä laatutekijästä Laadukas oppiminen ja sen haltuunoton jälkeen siirtyä jäljellä oleviin laatutekijöihin. Saadulla laadun arviointikokemuksella voidaan räätälöidä tarvittavia lisätavoitteita tai laatuvaittämiä lukiokohtaisesti esimerkiksi Hyvinvointi ja osallisuus -laatutekijään.

LAADUN TARKISTUSLISTA

HYVINVOINTI JA OSALLISUUS

YHDENVERTAISUUS	HYVINVOINTI	OSALLISUUS
<p>Olen tutustunut lukioni yhdenvertaisuussuunnitelmaan</p> <p>Tunnistan syrjiviä käytänteitä tai toimintatapoja</p> <p>Osaan toimia syrjintätilanteissa yhdenvertaisuussuunnitelman mukaisesti</p>	<p>☐ Tunnistan henkilöstön hyvinvointia kuormittavia tekijöitä</p> <p>☐ Olen edistänyt opiskelijoiden hyvinvointia esim. opettamalla ajan- tai elämänhallinnan taitoja</p> <p>☐ Tunnistan opiskelijoiden hyvinvointia kuormittavia tekijöitä</p> <p>☐ Havainnoin opiskelijoiden hyvinvointia</p>	<p>☐ Hyödynnän opetuksessani osallistumista ja yhteisöllisyyttä tukevia menetelmiä</p> <p>☐ Kerään opiskelijoilta opintojaksokohtaista palautetta opuksestani</p> <p>☐ Reagoin opiskelijoilta saamaani kehittämisspalautteeseen esim. muokkaamalla opintojaksojen toteuksia (arviointi-/suoritustapojen muuttaminen).</p>
<p>KEHITTÄMIS-TOIMENPITEET</p> <p>Mitä? Milloin?</p>	<p>Kirjoita tähän...</p>	

KUVA 17: Hyvinvointi ja osallisuus -laatutekijän laadun tarkistuslista

Kehittyvä toimintakulttuuri

Lukion toimintakulttuuri ilmentää tulkintaa lukion opetus- ja kasvatustehtävästä sekä opetus-suunnitelmasta eri osa-alueineen. Se tulee näkyväksi kaikessa toiminnassa. Toimintakulttuuria tulee kehittää henkilöstön, opiskelijoiden, huoltajien ja muiden yhteistyökumppanien kanssa sekä arvioida kehittämisen toteutumista säännöllisesti.

Laatustrategia ohjaa lukioita suunnitelmalliseen ja pitkäjänteiseen toimintansa kehittämiseen, jonka apuvälineenä tämä laatukäsikirja dokumentteineen toimii. Lukiokohtaisiksi räätälöityihin laatukäsikirjoihin kannattaa kuvata, miten laatu syntyy, miten sitä arvioidaan laadun kehittymistä seurataan arjessa. Lukuvuoden kierto on erilaisia laatutoimenpiteitä sijoittamalla laadunhallinta tehdään näkyväksi. Räätälöityyn, lukiokohtaiseen laatukäsikirjaan voi tähän kohtaan liittää lukion toiminnan kuvauksen. Liitteessä 12 on toiminnan kuvauksen pohja, jota lukiot voivat halutessaan hyödyntää.

Henkilöstön osaamisen kehittäminen

Henkilöstön osaamista tulee kehittää ja päivittää jatkuvasti, jotta lukiokoulutuksella voidaan vastata tulevaisuuden osaamistarpeisiin sekä muuttuvaan toimintaympäristöön. Osaamisen kehittäminen voi tapahtua useilla koulutusten ja kurssien lisäksi hyödyntämällä työnkiertoa tai job shadowing:ia eli kollegan työn seuraamista suunnitellusti sekä reflektoiden. Osaaminen kehittyy myös vertaisoppimalla, mentoroinnin tai valmennuksen kautta sekä kehittämishankkeissa ja projekteissa työskennellen oman työn ohella. Laadukkainta osaamisen kehittäminen on silloin, kun se on suunniteltua.

Laatustrategian mukaisesti laatustrategiaa ja laadun arviointia voidaan hyödyntää myös henkilöstön osaamisen kehittämisen suunnittelussa. Mikäli lukiossa ei ennestään ole henkilöstön osaamisen kehittämisen suunnitelmaa, lukio voi ottaa käyttöön laatukäsikirjan liitteiden mukaiset työkalut osaamisen kehittämistyön tueksi. Liitteestä 11 löytyvää opetushenkilöstön osaamisen kehittämisen suunnitelmapohjaa hyödyntämällä lukion osaamisen kehittäminen saadaan systemaattiseksi. Henkilöstön tunnistetut osaamistarpeet sekä -tavoitteet nimetään ja ne liitetään osaksi koulun yhteisiä tavoitteita suunnitelmapohjassa. Opettaja kuvaa myös osaamisensa nykytilaa kehittymistarpeidensa ohella, sillä näin rehtorille osaamisen johtajana piiryy kokonaisvaltaisempi kuva henkilöstön osaamisen tilasta. Lisäksi lukiossa voidaan paremmin hyödyntää piilo-osaamista esimerkiksi kollegoita kouluttamalla. Oman osaamisen sanoittaminen tukee myös lukio-opettajien ajattelun muutosta ja kehittää lukion kykyä tunnistaa sekä tunnustaa enenevästi opiskelijoiden osaamista.

Henkilökohtaisia kehityssuunnitelmia tarkastellaan rehtorin kanssa kehityskeskusteluissa. Liitteessä 10 on rehtorin koontitaulukko, johon rehtori kokoaa henkilöstönsä osaamisen kehittämisen suunnitelmat ja toteutuneet toimet lukuvuosittain. Rehtori arvioi osaamisen kehittämisen toteutumista ja sen kautta laatua tasoilla puuttuva, alkava, kehittyvä ja edistynyt. Laatuarviossaan rehtori peilaa opetushenkilöstön henkilökohtaisia osaamisen kehittämistavoitteita ja -toimia lukion omiin tai kunnan sivistyspalveluiden asettamiin lukuvuositasoittaisiin. Rehtorin on tärkeää viestiä henkilöstölle heidän osaamisen kehittämisen kokonaisuudesta heti lukuvuoden alussa sekä sen päätteeksi, kun rehtorilla on tarjota arvio henkilöstön osaamisen kehittämisen laadun tasosta lukiossaan. Laatustrategia velvoittaa lukioita myös dokumentoimaan henkilöstön osaamisen kehittämistoimet. Dokumentaatio voidaan tehdä esimerkiksi toimintasuunnitelmaan.

Parhaiden käytäntöjen jakaminen arjessa

Pedagogiset keskustelut ja -kokeilut, vertaismentorointi sekä aineryhmän tai muu kollegiaalinen tuki lukioarjessa ovat tehokas tapa kehittää toimintakulttuuria. Toimintakulttuurin muutos pedagogisten kokeilujen tai vertaismentoroinnin tuloksena edellyttää sitä, että koko opetushenkilöstö voi hyötyä kokeilujen tuloksista. Tämä tapahtuu kuulemalla kokeiluista ja omaksumalla parhaita käytäntöjä omaan toimintaansa. Ei ole välttämätöntä järjestää erillistä, valtavasti aikaa vievää koulutustapahtumaa jakeakseen hyviä käytäntöjä, vaan riittää, että arkeen sijoitetaan lyhyitä hetkiä yhteiselle keskustelulle. Säännöllinen ja suunniteltu ajan varaaminen pedagogisia keskusteluja tai laatutyötä varten mahdollistaa toimintakulttuurista puhumisen sekä sen kehittämisen.

Mikäli lukiossa ei ole aiemmin ollut keskustelukulttuuria, voi viedä aikaa, että henkilöstö omaksuu uudenlaisen toiminnan. Jokainen opetushenkilöstöön kuuluva joutuu toisinaan pohtimaan mihin työpaikalla oloaikansa käyttää, yhteinen pedagoginen keskustelu voi tuntua turhalta kiireessä esimerkiksi arviointien tekemisen rinnalla. Keskustelun hyödyt eivät ilmene kaikille välittömästi tai hyötyjä ei heti havaita. Se ei kuitenkaan tee tyhjäksi keskustelujen merkitystä. Rehtorin merkitys keskustelukulttuurin synnyttämisessä ei ole niinkään toimia keskustelujen johtajana, mutta ennen kaikkea niiden mahdollistajana.

Kehittämishankkeilla mahdollistetaan perustyön ulkopuolinen kehittäminen koulutuksessa. Kehittämishankkeiden keskeinen tarkoitus on tuottaa hyötyä toiminnan arkeen. Jotta henkilöstö voi vastaanottaa ja hyödyntää kehittämishankkeiden tuloksia, täytyy heidän asennoitua kehittämiseen myönteisesti. Puhetta hankehumpasta tai ylimääräisestä työstä kannattaa välttää, sillä pahimmassa tapauksessa se estää hyötynäkökulman havaitsemista. Hankkeiden tulee tehdä hanketuotoksiaan itse näkyväksi, mutta keskeistä on myös rehtorin viestinnän kautta tuleva mandaatti toimia. Hankkeissa tuotettuja parhaita käytänteitä voidaan jakaa samalla tavalla kuin opetushenkilöstön omia kokeiluja työssään. Kehittämishankkeissa syntyvien uusien toimien

tamallien ja muiden tuotosten tarkoituksena on olla käytössä vielä hankkeiden päättymisen jälkeenkin. Soveltamalla ja räätälöimällä kehittämistuotoksia oman lukio tarpeisiin sopiviksi, saadaan tuotokset käyttöön pidemmäksi aikaa.

Laatutyö osana toimintakulttuurin kehittämistä

Kehittyvän toimintakulttuurin kohdalla laadun tarkistuslistassa on oma arviointikohteensa laatutyölle. Sen sisältämiä laatuvaittämiä apuna käyttäen lukio voi arvioida laadunhallintaansa ja juurruttaa laatutyötä arkeen. Laadukkaan lukiokoulutuksen toteuttamiseksi, opetushenkilöstön on hyvä säännöllisin väliajoin kerrata sekä LOPS:n että laatukäsikirjan sisällöt. Näin henkilöstön on helpompi pitää toimintansa opetussuunnitelmien mukaisena sekä täyttää lukiolain velvoitteen koskien laadunhallintaa. Opetushenkilöstö koulutuksen järjestäjän edustajana on velvollinen arvioimaan antamaansa lukiokoulutusta ja sen vaikuttavuutta.

LAADUN TARKISTUSLISTA

KEHITTYVÄ TOIMINTAKULTTUURI

TOIMINTAKULTTUURIN RAKENTAMINEN	LAATUTYÖ	OSAAMISEN KEHITTÄMINEN JA JAKAMINEN
<p>Osallistun toiminnan ideointiin ja kehittämiseen ☐</p> <p>Toimin sovittujen käytänteiden mukaisesti ☐</p> <p>Teen kansainvälisyysyhteistyötä ☐</p>	<p>Olen osallistunut laatu keskusteluihin osana laatutyötä ☐</p> <p>Olen tehnyt itsearvioiteja opintojaksoistani ☐</p> <p>Olen vastannut sovittuihin sisäisiin tai ulkoisiin palautekyselyihin ☐</p> <p>Olen kerrannut LOPS:n & laatukäsikirjan sisällöt ☐</p>	<p>Mahdollistan kollegoiden vertaisoppimisen jakamalla materiaaleja/ideoita/ hyviä käytänteitä ☐</p> <p>Kehitän osaamistani ja päivitän tietouttani ☐</p>
<p>KEHITTÄMIS-TOIMENPITEET</p> <p>Mitä? Milloin?</p>	<p>Kirjoita tähän...</p>	

KUVA 18: Opettajan tarkistuslistan näkymä laatutekijään Kehittyvä toimintakulttuuri

Saavutettava lukiokoulutus

Saavutettavuus voidaan ymmärtää monella eri tavalla. Lukiokoulutuksessa saavutettavuus ymmärretään maantieteellisen saavutettavuuden lisäksi toiminnan saavutettavuutena, sosiaalisena ja digitaalisesti tuettuna saavutettavuutena. Lapissa maakunnan laajat etäisyydet haastavat lukiokoulutusta monella tavalla. Digitalisaation avulla voidaan parantaa lukiokoulutuksen alueellista saavutettavuutta esimerkiksi tarjoamalla verkkovälitteisiä, ajasta ja paikasta riippumattomia opintojaksoja lappilaisille lukio-opiskelijoille. Myös korkeakoulu- ja työelämäyhteistyössä digitaalisten kanavien käyttö rikastaa korkeakoulujen kanssa tehtävää työtä sekä mahdollistaa tutustumisen työelämään tai korkeakouluihin myös sellaisten paikkakuntien opiskelijoille, joilla ei ole mahdollisuuksia em. tutustumisiin omalla paikkakunnalla.

Digitaalisesti tuettu saavutettavuus

Opetuksen tai yksittäisten opintojaksojen tarjoaminen verkossa lisää alueellista saavutettavuutta. Esimerkiksi Lapin harvaan asutuilla lukiopaikkakunnilla, joissa opiskelijoita ei välttämättä ole tarpeeksi lukion valinnaisten opintojaksojen toteuttamiseksi, digitaalisesti toteutettu opetus tarjoaa tasavertaisia mahdollisuuksia opiskella kaikille nuorille, asuinpaikasta riippumatta. Verkkovälitteinen opetus ei ole automaattisesti laadukasta tai edes saavutettavaa.

Opettajien digipedagogisella osaamisella on suuri vaikutus verkkovälitteisen opetuksen laatuun. Laadukkaan verkko-opetuksen edellytyksenä on se, että opettaja päivittää tai täydentää pedagogista osaamistaan. Ollakseen tuloksellista, etä- tai hybridiopetus vaatii erilaisia keinoja ja vuorovaikutuksen tapoja kuin lähiopetus. Esimerkkeinä: oppimisen todentaminen, oppimisen arviointi, tukea tarvitsevien opiskelijoiden havaitseminen ja tukeminen.

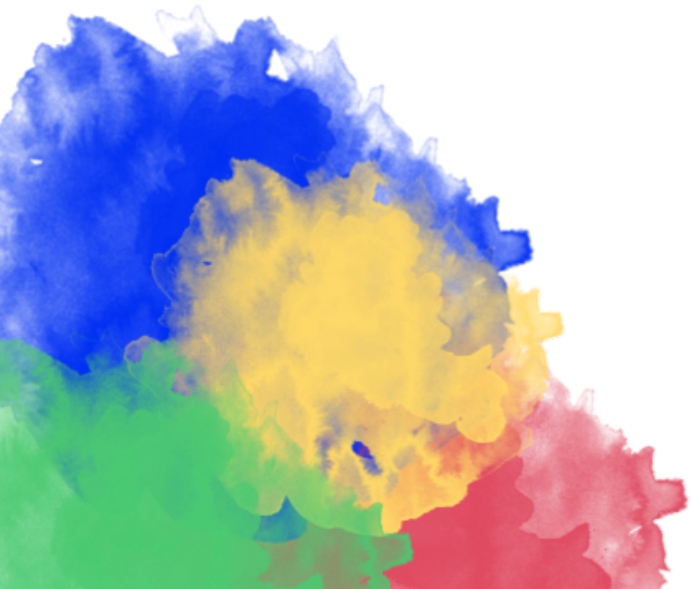
Valtaosa lukion oppimateriaaleista on nykyään digitaalisia. Saavutettavuuteen liittyy myös nykypäivän digitaalisissa oppimisympäristöissä toimiminen. Opiskelijat voivat tarvita tukea digitaalisten materiaalien käytössä ja sähköisten oppimisympäristöjen käytössä. Saavutettavuutta parantaa digitaalisten opiskeluvälineiden tai opiskelun tukivälineiden käytön opetus. Molempien, sähköisten ja perinteisten painettujen opiskelumateriaalien käytössä opettajan tulisi huomioida materiaalien saavutettavuus: ovatko esitetyt asiat valtava ärsykkeiden tulva, ovatko tekstit luettavia, visuaalisesti selkeitä jne. Opetuksen saavutettavuuteen tulee kiinnittää huomiota. Laadukas opetus käyttää puhetta tukevia keinoja, opiskelijalle opetetaan oppiaineelle ominaisia opiskelustrategioita ja opetus tapahtuu monenvälisessä vuorovaikutuksessa, ei pelkästään opettajan monologina.

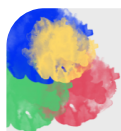
Sosiaalinen saavutettavuus

Sosiaalisen saavutettavuuden alle lukeutuvat sosiaaliseen oppimisympäristöön kuuluvat asiat. Mikäli yksilö ei voi hyvin, esim. kokee syrjintää, ulkopuolisuutta, rasismia, väkivaltaa tai kiusaamista, ei oppimiselle jää resursseja. Opettaja voi toiminnallaan vaikuttaa positiivisen opiskeluympäristön syntymiseen ja edistää näin oppimista. Ulkopuolisuuden kokemukseen vaikuttaa tunne ei-kuulumisesta. Lukiolaiset kokevat eriarvoistavaa kohtelua esimerkiksi neuropsykiatristen tai mielenterveyden haasteiden, kielensä, kulttuurinsa tai etnisen alkuperänsä vuoksi. Kieli- ja kulttuuritietoinen opetus edellyttää opettajalta ymmärrystä lukio-opiskelijoiden entistä heterogeenisemmästä joukosta. Tunnista - tiedosta - toimi -ohje toimii hyvin opettajan oman työn reflektoinnissa ja kehittämisessä. Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseksi lukiossa on tehtävä tietoisesti töitä. Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon vahvistuminen lisää lukiokoulutuksen saavutettavuutta.

Kielitietoinen opetus vahvistaa osaltaan saavutettavuutta. Opetushallituksen mukaan kielitietoinen opetus tukee lukiossa laajojen kokonaisuuksien opiskelua, tiedonalojen opiskelun laajetessa sekä tieteenalan kielen syventyessä oppiaineissa. Hyvin yksinkertaisilla keinoilla opetuksessa, kuten käyttämällä selkeää kieltä tai selittämällä käsitteitä, toimitaan jo kielitietoisesti. Kielitietoisesta opetuksesta hyötyvät kaikki opiskelijat, ei ainoastaan suomi toisena kielenä - tai oppimisen haasteita omaavat opiskelijat. Laadun tarkistuslistalla on yhdeksän saavutettavuuteen liittyvää laatuväittämää, joista ensimmäisessä tarkastellaan kielitietoista opetusta. Lukiot voivat lisätä omia, spesifejä laatuväittämiä tarkistuslistalle räätälöidessään lukiokohtaista laadunhallintaa.

Saavutettavuuden kehittämisen kysymyksissä kannattaa hyödyntää Lapin lukioiden keskinäistä yhteistyötä ja vertaistukea. Samalla alueella sijaitsevat lukiot kamppailevat oletettavasti yhtäläisten haasteiden kanssa. Nämä haasteet voivat liittyä esimerkiksi kielitietoisen opetuksen järjestämiseen tai lukion toimintaympäristön muovaamiseen sukupuolivähemmistöihin kuuluvien opiskelijoiden huomioimiseksi.

LAADUN TARKISTUSLISTA

SAAVUTETTAVA LUKIOKOULUTUS

SOSIAALINEN SAAVUTETTAVUUS

Opetukseni on kielitietoista: käytän selkeää yleiskieltä, selitän ilmaiset tai määritelmät opiskelijoille.

Vuorovaikutukseni ja opetukseni on kulttuuritietoista

Huomioin opetuksessani tukea tarvitsevat esim. nepsyopiskelijat eri tavoin.

Käytän opetuksessani puhetta tukevia keinoja.

Opetusmateriaalini ovat saavutettavia.

DIGITAALISESTI TUETTU SAAVUTETTAVUUS

Olen täydentänyt tai päivittänyt verkkopedagogista osaamistani

Käytän verkko- ja hybridiopetuksessa tukea tarvitsevat opiskelijat huomioivia keinoja tai opetusmenetelmiä.

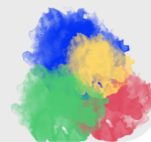
Osaan neuvoa opiskelijoita käyttämään opiskelun digitaalisia apuvälineitä

Olen konsultoinut erityisopettajaa tai muuta osaajaa digitaalisten opiskeluapuvälineiden käyttöön liittyen.

KEHITTÄMIS- TOIMENPITEET

Mitä? Milloin?

Kirjoita tähän...

Kuva 19: Opettajan tarkistuslistan näkymä laatutekijään Saavutettava lukiokoulutus

Laadunhallinta tulevaisuudessa

Laatukäsikirjan julkaisun jälkeen laatutyö etenee lukioissa laatulähettiläiden tekemien lukiokohtaisten suunnitelmien mukaisesti. Ensimmäisessä vaiheessa on hyvä valita vain yksi laatutekijä, jonka avulla keskitytään ottamaan laadunhallinta arviointivälineineen ja mittareineen haltuun. Käyttöönottossa voidaan hyödyntää tukityöpajoissa lukioiden laatulähettiläille jaettuja työkirjoja. Tyhjä työkirjapohja löytyy myös liitteestä 13. Yhdessä opetushenkilöstön kanssa täytettävä työkirja voidaan liittää osaksi lukiokohtaista laatukäsikirjaa tai pitää erillisenä tiedostona. Työkirjoja voidaan käyttää henkilöstön johdatteluna laatutyöhön. Suosittelemme kuitenkin työkirjojen hyödyntämisen jälkeen ripeää perehtymistä varsinaisiin laatutyökaluihin, prosessikuvauksiin ja laadun arviointiin välineineen.

Keväällä 2025 järjestetään etäyhteyksin maakunnallisia laadunhallinnan tukiklinikoita lukioille laatuhankkeen toimesta. Näissä tilaisuuksissa lukiot saavat halutessaan tukea ja sparrausta laadunhallinnan käyttöönottoon.

KARVI ilmoittaa Koulutuksen arviointisuunnitelmassaan 2024-2027 valmistelevansa lukiokoulutuksen järjestäjien laadunhallinta- ja itsearviointikäytänteiden arviointien toteutustapaa ja ajankohtaa arviointisuunnitelmakauden 2024-2027 aikana. Tämän seurauksena lukiokoulutuksen laatustrategiaan sisältyviä kansallisia, alueellisia ja paikallisia kehittämistoimenpiteitä arvioidaan vasta seuraavalla arviointisuunnitelmakaudella 2028-2031. Lapin lukioilla on hyvin aikaa perehtyä tulevana vuosina laadunhallintaan sekä muokata toimivia laadunarviointikäytänteitä omaan koulutuksen kontekstiinsa sopivaksi.

Liitteet

LIITE 1: Laadunhallinnan käyttöönoton prosessikuvaus

LAADUNHALLINNAN KÄYTTÖÖNOTTO LAPIN LUKIOISSA

1

LAATUUN PEREHTYMINEN

Miten laatu määritellään
laatukäsikirjassa ja -strategiassa?
Mistä tekijöistä laatu muodostuu
lukiossa?

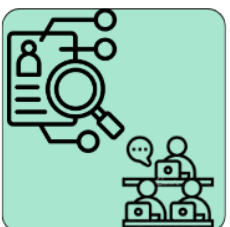
2

ARJEN TOIMINNAN TARKASTELU

Nykytilan hahmottaminen:
Mitä laatuun liittyvää lukiossa jo
tehdään? Mikä on laadukasta
toimintaa? Miten toimintaa mitataan
tai arvioidaan?

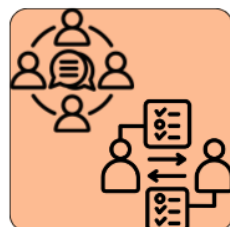
3

LAADUN ARVIOINTI

Toimintaa arvioidaan
laatutekijöittäin. Lukiokohtainen
laatutason määrittäminen tapahtuu
henkilöstön itsearviointien ja muun
arviointitiedon hyödyntämisen kautta.

4

TULOSTEN KÄSITTELY

Mitä tuloksista ilmenee?
Valitaan yhdessä kehittämiskohteet
ja suunnitellaan toimenpiteet laadun
parantamiseksi.

5

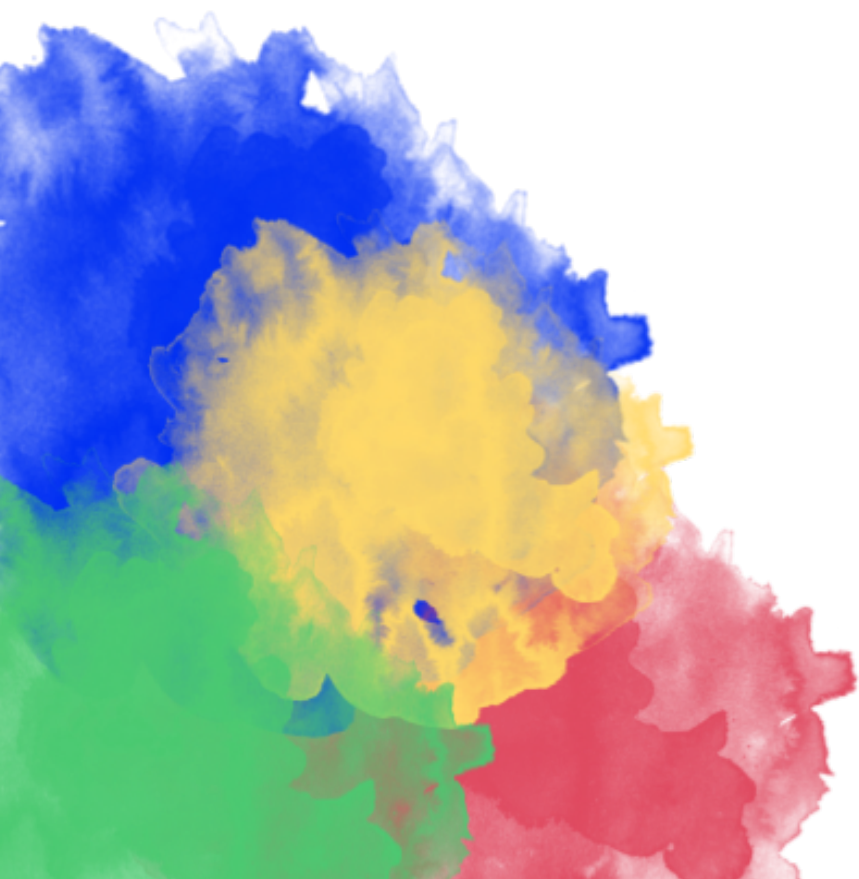

TOIMENPITEIDEN TOTEUTTAMINEN

Työskennellään laadun
parantamiseksi valituissa kohteissa.
Arvioidaan toimintaa uudelleen
tehtyjen toimenpiteiden jälkeen.

LIITE 2: Monipuolisen arvioinnin toteutuminen -opiskelijalomake

[Tästä linkistä](#) pääset tarkastelemaan opiskelijalomaketta ja luomaan siitä kopion käyttöösi.

LIITE 3: Laadun tarkistuslistat

LAADUN TARKISTUSLISTA

LAADUKAS OPPIMINEN

LAADUKAS OPETUS

Reflektoin opetustani

Käytän monipuolisia opetusmenetelmiä

Toteutan samanaikaisopetusta

Pidän osaamistani ajan tasalla täydennyskouluttautumalla tai itseopiskelulla

LAADUKAS OHJAUS

Tiedostan työtehtävääni kuuluvan

ohjausvelvoitteen

Olen tietoinen lukioni ohjaussuunnitelman sisällöstä

Sisällytän ohjaukseeni korkeakouluyhteistyötä

Sisällytän ohjaukseeni tai oppiaineeni opettamiseen työelämäyhteistyötä
Antamani ohjaus tukee opiskelijan hyvinvointia, kasvua ja kehitystä

LAADUKAS OPPIMISEN TUKI

Arvioin opiskelijoiden tuen tarvetta säännöllisesti

Suunnittelen tukitoimia yhdessä opiskelijan, erityisopettajan ja muiden opettajien kanssa

Opetan systemaattisesti opiskelutaitoja

Ohjaan opiskelijoita oppiaineelle ominaisten opiskelustrategioiden käyttöön

LAADUKAS ARVIOINTI

Tunnen erilaisia arviointimenetelmiä ja -tapoja

Käytän monipuolisia arviointimenetelmiä ja -tapoja

Annan palautetta opiskelijoille osana arviointia

Kerron aina opiskelijoille opintojakson tavoitteista

Kerron aina opiskelijoille opintojakson suoritustavoista

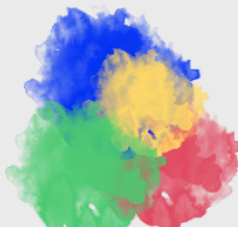
Kerron aina opiskelijoille opintojakson arviointiperusteista

KEHITTÄMIS- TOIMENPITEET

Mitä? Milloin?

Kirjoita tähän...

LIITE 3: Laadun tarkistuslistat

LAADUN TARKISTUSLISTA

HYVINVOINTI JA OSALLISUUS

YHDENVERTAISUUS

Olen tutustunut lukioni yhdenvertaisuussuunnitelmaan
 Tunnistan syrjiviä käytänteitä tai toimintatapoja
 Osaan toimia syrjintätilanteissa yhdenvertaisuussuunnitelman mukaisesti

HYVINVOINTI

Tunnistan henkilöstön hyvinvointia kuormittavia tekijöitä
 Olen edistänyt opiskelijoiden hyvinvointia esim. opettamalla ajan- tai elämänhallinnan taitoja
 Tunnistan opiskelijoiden hyvinvointia kuormittavia tekijöitä
 Havainnoin opiskelijoiden hyvinvointia

OSALLISUUS

Hyödynnän opetuksessani osallistumista ja yhteisöllisyyttä tukevia menetelmiä
 Kerään opiskelijoilta opintojaksokohtaista palautetta opuksestani
 Reagoin opiskelijoilta saamaani kehittämisspalautteeseen esim. muokkaamalla opintojaksojen toteuksia (arviointi-/suoritustapojen muuttaminen).

KEHITTÄMIS- TOIMENPITEET

Mitä? Milloin?

Kirjoita tähän...

LIITE 3: Laadun tarkistuslistat

LAADUN TARKISTUSLISTA

KEHITTYVÄ TOIMINTAKULTTUURI

TOIMINTAKULTTUURIN RAKENTAMINEN

- Osallistun toiminnan ideointiin ja kehittämiseen
- Toimin sovittujen käytänteiden mukaisesti
- Teen kansainvälisyysyhteistyötä

LAATUTYÖ

- Olen osallistunut laatukeskusteluihin osana laatutyötä
- Olen tehnyt itsearviointeja opintojaksoistani
- Olen vastannut sovittuihin sisäisiin tai ulkoisiin palautekyselyihin
- Olen kerrannut LOPS:n & laatukäsikirjan sisällöt

OSAAMISEN KEHITTÄMINEN JA JAKAMINEN

- Mahdollistan kollegoiden vertaisoppimisen jakamalla materiaaleja/ideoita/ hyviä käytänteitä
- Kehitän osaamistani ja päivitän tietouttani

KEHITTÄMIS-TOIMENPITEET

Mitä? Milloin?

Kirjoita tähän...

LIITE 3: Laadun tarkistuslistat

LAADUN TARKISTUSLISTA

SAAVUTETTAVA LUKIOKOULUTUS

SOSIAALINEN SAAVUTETTAVUUS

Opetukseni on kielitietoista: käytän selkeää yleiskieltä, selitän ilmaisut tai määritelmät opiskelijoille.

Vuorovaikutukseni ja opetukseni on kulttuuritietoista

Huomioin opetuksessani tukea tarvitsevat esim. nepsyopiskelijat eri tavoin.

Käytän opetuksessani puhetta tukevia keinoja.

Opetusmateriaalini ovat saavutettavia.

DIGITAALISESTI TUETTU SAAVUTETTAVUUS

Olen täydentänyt tai päivittänyt verkkopedagogista osaamistani

Käytän verkko- ja hybridiopetuksessa tukea tarvitsevat opiskelijat huomioivia keinoja tai opetusmenetelmiä.

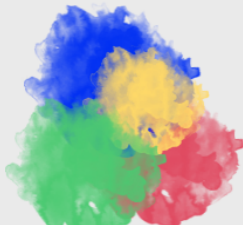
Osaan neuvoa opiskelijoita käyttämään opiskelun digitaalisia apuvälineitä

Olen konsultoinut erityisopettajaa tai muuta osaajaa digitaalisten opiskeluapuvälineiden käyttöön liittyen.

KEHITTÄMIS-
TOIMENPITEET

Mitä? Milloin?

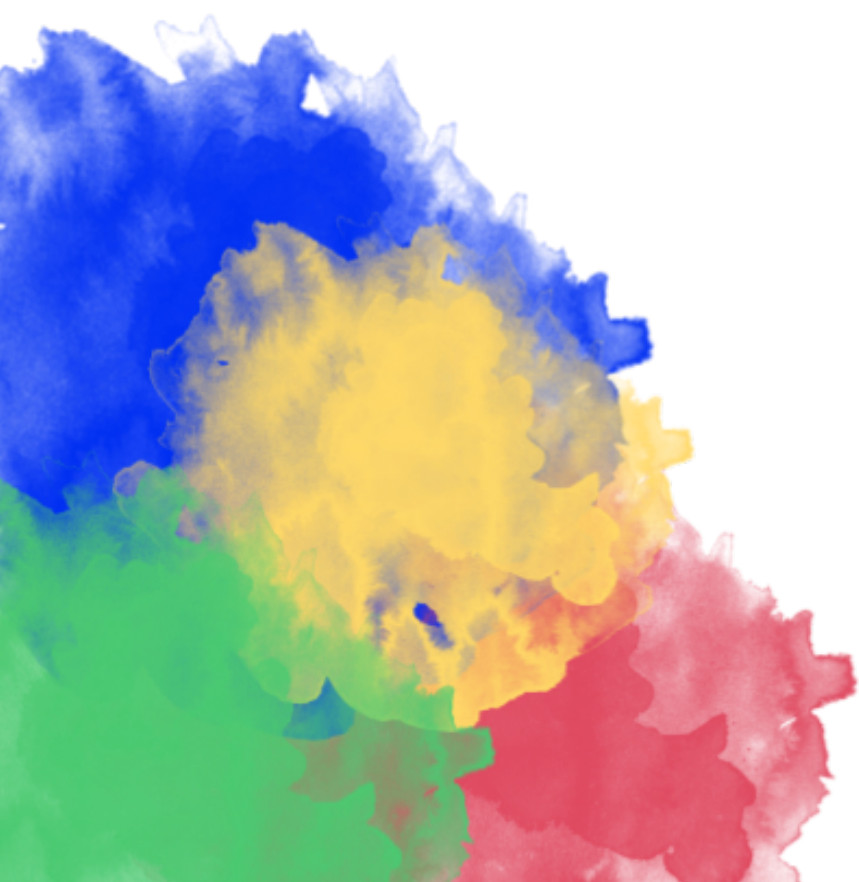
Kirjoita tähän...

LIITE 4: Oppimistaitojen kokonaisuus

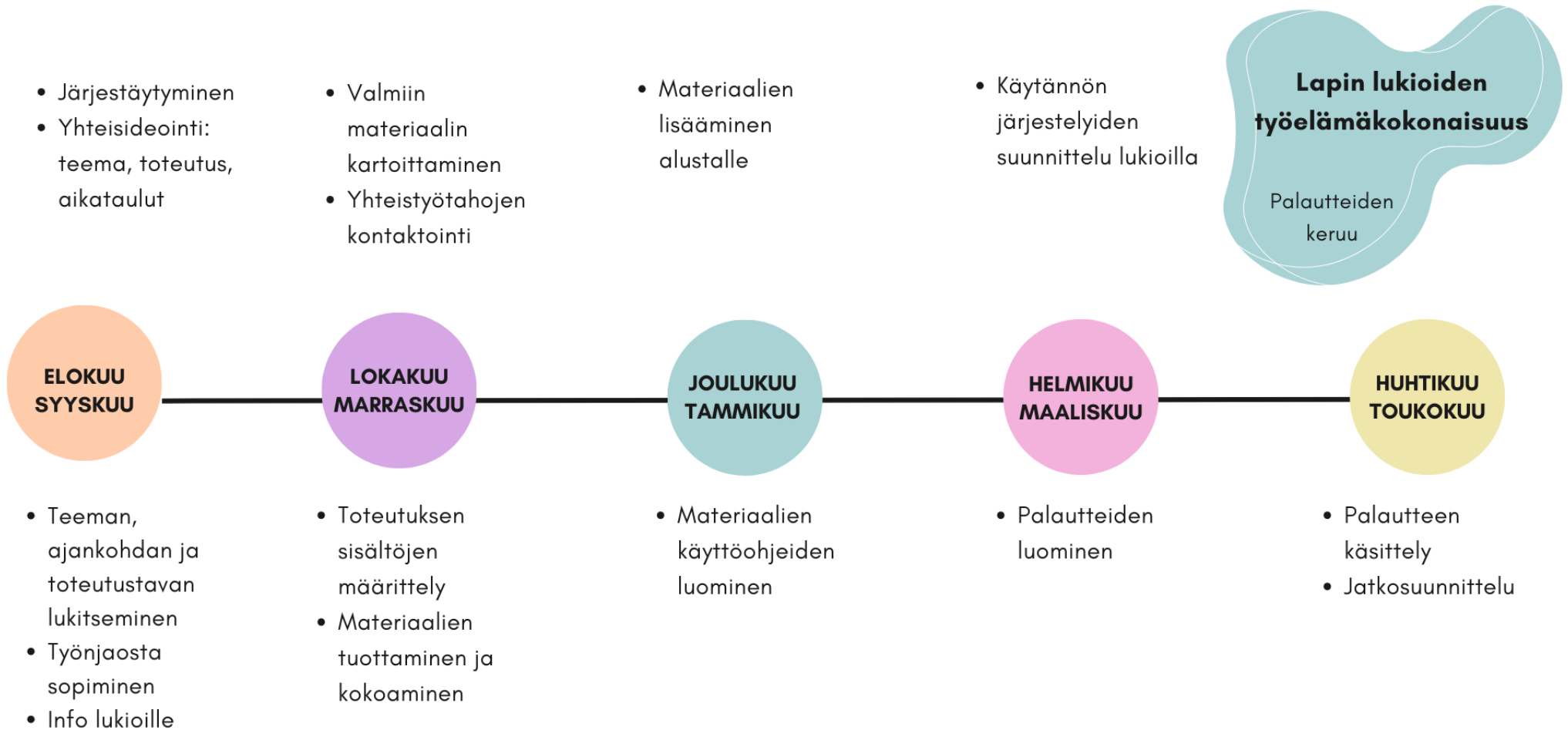
Tarkastele ja lataa Oppimistaitojen kokonaisuuden materiaalit itsellesi aoe.fi-palvelusta.

Pysyvä osoite materiaaliin <https://aoe.fi/#/materiaali/4158/2024-09-10T06:49:38.200Z>

LIITE 5: Työelämäyhteistyön prosessikuvaus

LAPIN LUKIOIDEN TYÖELÄMÄYHTEISTYÖN PROSESSI

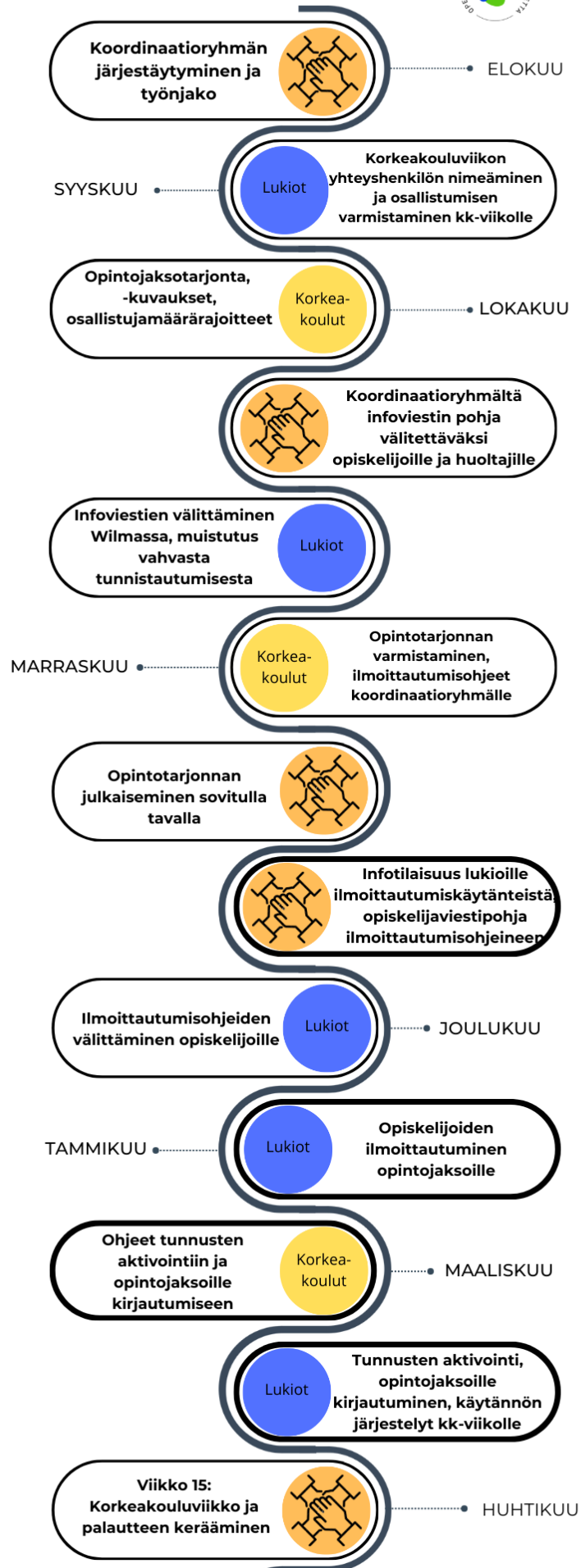

LIITE 6: Korkeakouluyhteistyön prosessikuvaus

KORKEAKOULUVIIKKOPROSESSI

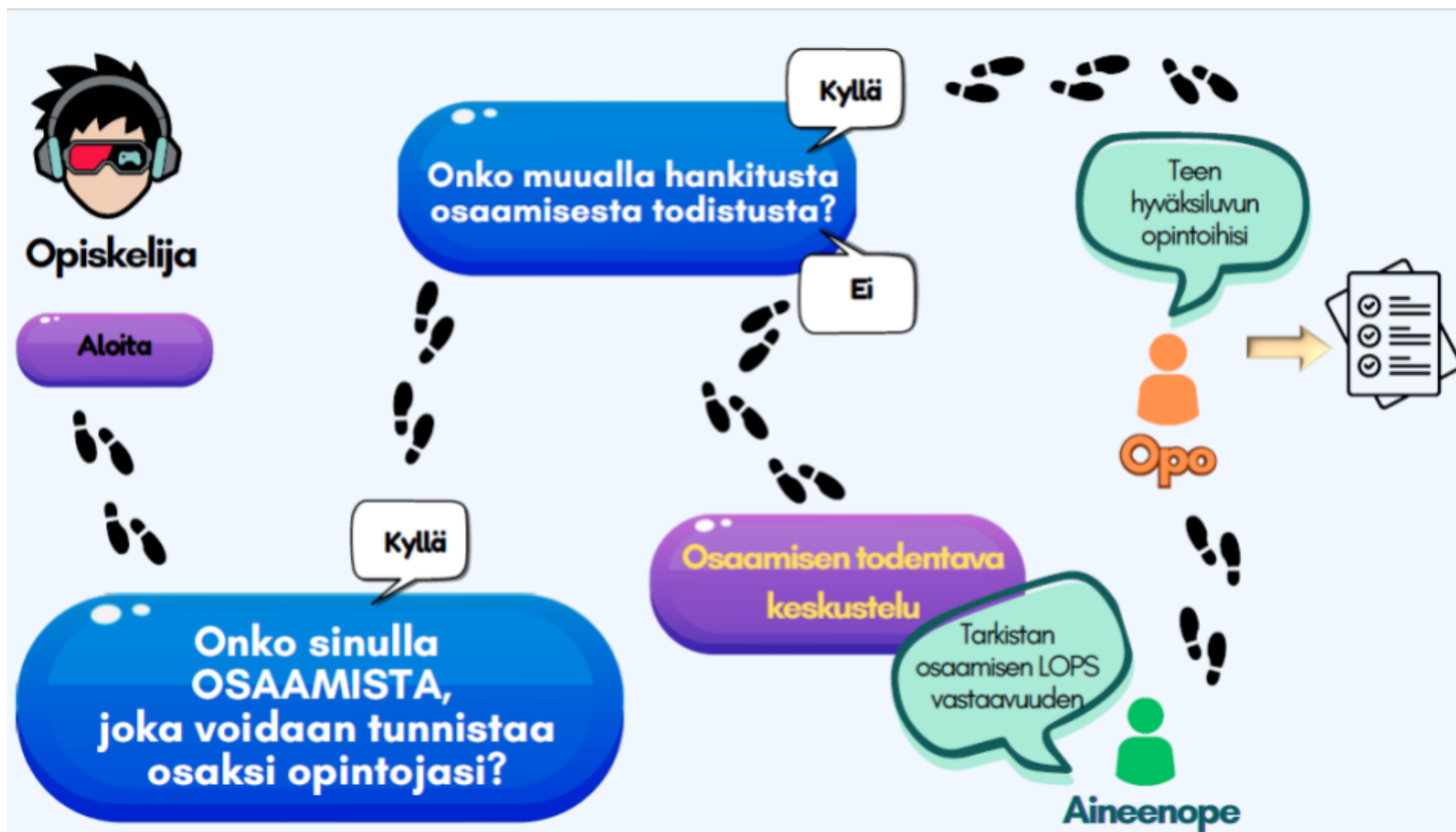

ROVANIEMI

LIITE 7: Osaamisen tunnustamisen prosessikuvaus, opiskelija

Lukiokoulutuksessa tulee huomioida myös oppilaitoksen ulkopuolella, kuten harrastustoiminnan kautta hankittu osaaminen. Osaamisen tunnistamista ja tunnustamista lukiokoulutuksessa tulee vielä vahvistaa kokonaisvaltaisesti opetushenkilöstön ja opiskelijoiden kohdalla. Liitteen sisältämä osaamisen tunnustamisen prosessikuvaus on kohdennettu opiskelijoille. Julisteessa kuvataan tunnustamisen prosessi. Opiskelijoiden lisäksi kuvauksesta hyötyvät myös opettajat, sillä siitä ilmenee opettajien rooli asiassa. [Lataa juliste linkistä](#) koneellesi.

LIITE 8: Oppimisen tuen visualisoinnit

OPPIMISEN TUKI LAPIN LUKIOISSA

Suunnitellaan yhdessä opiskelijan kanssa ja toteutetaan opetushenkilöstön yhteistyönä

SIIRTYMÄTUKI

Tiedonsiirto lähettävästä oppilaitoksesta, palaverit

TUEN TARPEIDEN TUNNISTAMINEN

Tuen tarpeiden havainnointi, haastattelut, seurat ja alkukartoitukset

AINEKOHTAINEN TUKI

Samanaikaisopetus, ainekohtaiset opiskelutaidot ja -strategiat, monipuoliset opetus- ja arviointimenetelmät

ERITYISOPETUS

Pienryhmä- ja yksilöopetus, tuen asiakirjojen laatiminen ja päivittäminen, tuen konsultaatiot, opiskelijakohtainen tuen vaikuttavuuden arviointi

HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN

Elämäntilanteen- ja ajanhallinnan tuki, oppimistaitojen opettaminen

TUKIOPETUS

Ainekohtainen paja, läksykerho, avoin tukitunti

ERITYISJÄRJESTELY-HAKEMUS

hakemus pedagogisen tuen suunnitelman ja toteutettujen tukitoimien pohjalta, yhdessä opiskelijan kanssa

OPISKELUHUOLTO
terveydenhoitaja,
koulupsykologi,
kuraattori

MUUT TOIMIJAT
opiskelijatutor,
koulutsemppari,
kouluvalmentaja

KIRJOITUKSIIN VALMISTAUTUMISEN TUKI

YLIOPPILASKIRJOITUKSET

JATKO-OHJAUS

Ryhmänohjaaja

Erityisopettaja

Opinto-ohjaaja

Aineenopettaja

LIITE 8: Oppimisen tuen visualisoinnit

OPPIMISEN TUKEA LAPIN LUKIOISSA - OPIKSELIJAN NÄKYMÄ

LIITE 9: Hyvinvointituokiot-materiaali

Hyvinvointituukioiden materiaali löytyy aoe.fi-palvelusta.

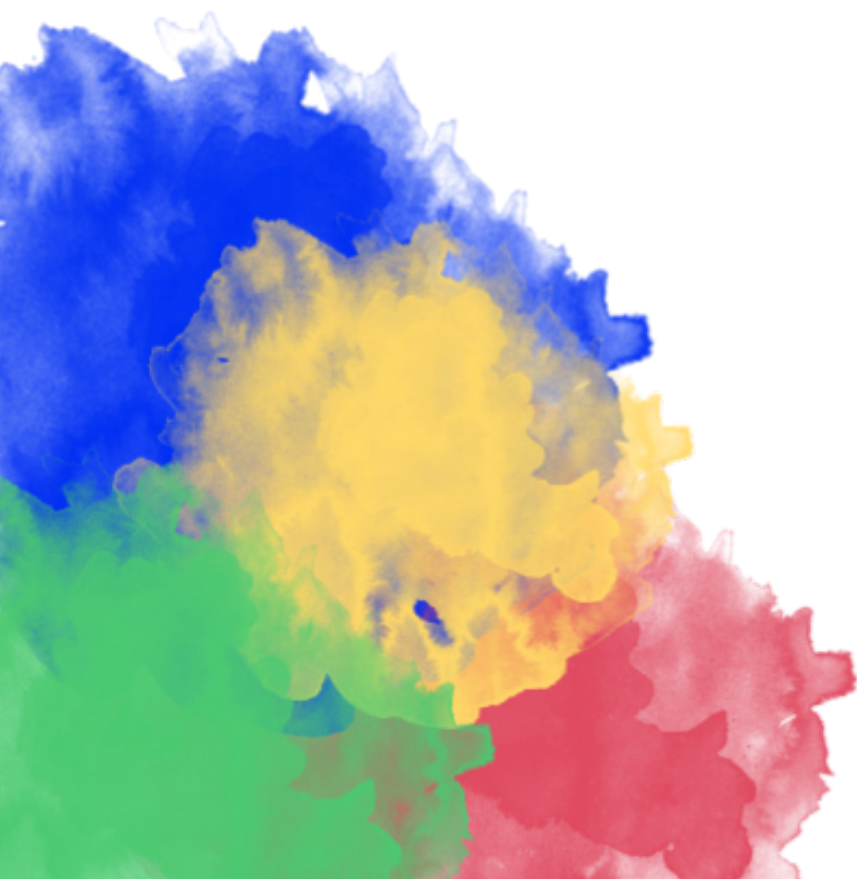
Pysyvä osoite materiaaliin: <https://aoe.fi/#/materiaali/4159/2024-09-10T08:12:20.800Z>

LIITE 10: Rehtorin koontitaulukko henkilöstön osaamisen kehittämisen suunnitelmista

Luo [linkin](#) takaa löytyvästä tiedostosta lukiosi oma kopio.

LIITE 11: Henkilöstön osaamisen kehittämisen suunnitelman opettajakohtainen pohja

[Linkistä](#) löytyvässä taulukossa opettajan henkilökohtainen välilehti on toisena, rehtorin koontitaulukon jälkeen.

LIITE 12: Lukion toiminnan kuvaus laatukäsikirjan räätälöinnin tueksi

Lukion omaan räätälöityyn laatukäsikirjaan voi sisällyttää toiminnan kuvauksen, jotta esimerkiksi uudet toimintaan ja lukion laadunhallintaan perehtyvät opettajat saavat hyvän ymmärryksen toimintaympäristöstä. Toimintaa voi kuvata myös muulla tavalla kuin vastaamalla alla oleviin kohtiin. Kuvaukset toimivat myös osana laadun kulloisenkin tilan määrittämistä, jolloin kaikkien laatua arvioivien opettajien on helpompi suhteuttaa arvioitaan, kun kokonaiskuva omasta lukiosta on selvillä.

Lukion perustiedot ja toimintakulttuurin periaatteiden kuvaus:

- Opiskelijamäärä
- Aloittavat opiskelijat
- Lukuaineiden keskiarvo-/pisteraja lukioon pääsemiseksi
- Opinnot päättävät opiskelijat
- Paikallisten olosuhteet ja painotukset
- Verkostot ja yhteistyökumppanit esim. työelämään ja korkeasteeseen liittyvät(yhteistyökumppanien kanssa tehtävät toiminnan kuvaukset)
- Kansainvälisen yhteistyön kuvaus

Henkilöstörakenteen kuvaus:

- Kelpoisuusaste, lukion tiimit, vastuunjaot, rehtori(t), kielten opettajat, luonnontieteiden ja matematiikan opettajat, taito- ja taideaineiden opettajat, reaaliaineiden opettajat, tuntiopettajat ja muut opettajat, onko lukio osana yhtenäiskoulua, jolloin esim. yhteisiä opettajia.)

1.1 Millaista *oppiminen* on lukiossamme tällä hetkellä?

Lyhyt kuvaus opetuksen, ohjauksen, tuen ja arvioinnin näkökulmasta tarkasteltuna.

1.1.1 Opetus:

VAHVUUTEMME – Mikä lukiossamme toimii jo hyvin *opetuksen* näkökulmasta:

KEHITTÄMISKOHTEEMME – Missä lukiollamme olisi vielä kehitettävää *opetuksen* näkökulmasta:

1.1.2 Ohjaus

VAHVUUTEMME – Mikä lukiossamme toimii jo hyvin *ohjauksen* näkökulmasta:

KEHITTÄMISKOHTEEMME – Missä lukiollamme olisi vielä kehitettävää *ohjauksen* näkökulmasta:

1.1.3 Oppimisen tuki

VAHVUUTEMME – Mikä lukiossamme toimii jo hyvin *oppimisen tuen* näkökulmasta:

KEHITTÄMISKOHTEEMME – Missä lukiollamme olisi vielä kehitettävää *oppimisen tuen* näkökulmasta:

1.1.4 Arviointi

VAHVUUTEMME – Mikä lukiossamme toimii jo hyvin *arvioinnin* näkökulmasta:

KEHITTÄMISKOHTEEMME – Missä lukiollamme olisi vielä kehitettävää *arvioinnin* näkökulmasta:

1.2 Minkälaisia *tavoitteita* lukiossamme tulisi asettaa laadukkaan oppimisen suhteen?

Lyhyt kuvaus eri osa-alueiden ja erityisesti tunnistettujen kehittämiskohteiden näkökulmasta tarkasteltuna.

1.2.1 Laadukas opetus:

1.2.2 Laadukas ohjaus

1.2.3 Laadukas tuki

1.2.4 Laadukas arviointi

1.3 Mitä *toimenpiteitä* laadukkaan oppimisen tavoitteiden edistämiseksi tulisi tehdä?

Lyhyt kuvaus eri osa-alueiden ja edellä määritettyjen tavoitteiden näkökulmasta tarkasteltuna.

1.3.1 Laadukas opetus:

1.3.2 Laadukas ohjaus

1.3.3 Laadukas tuki

1.3.4 Laadukas arviointi

1.4 Mitä tarvitsemme toimenpiteiden edistämiseksi?

Lyhyt kuvaus eri osa-alueiden ja edellä määritettyjen toimenpiteiden näkökulmasta tarkasteltuna.

1.4.1 Laadukas opetus:

1.4.2 Laadukas ohjaus

1.4.3 Laadukas tuki

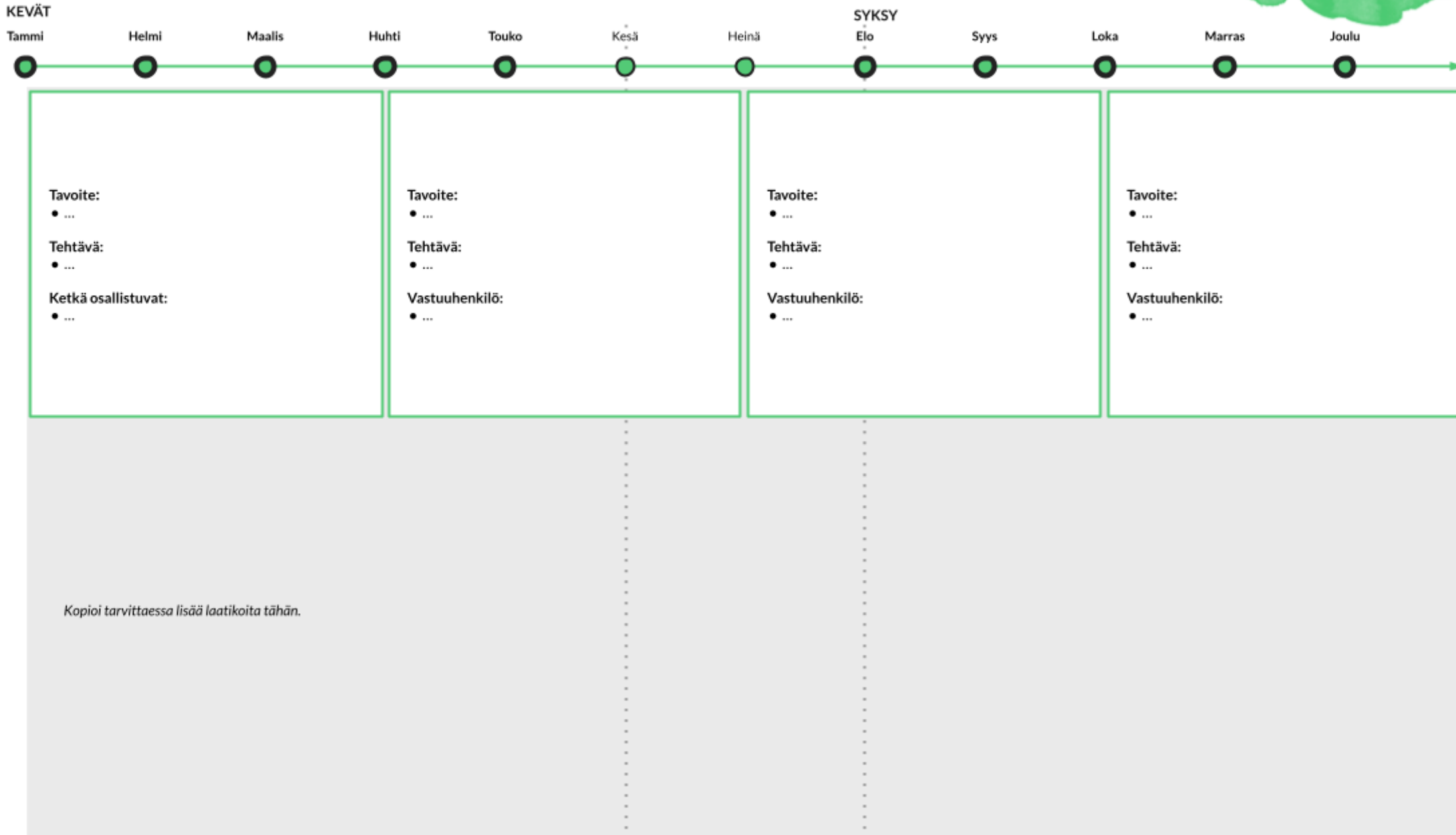
1.4.4 Laadukas arviointi

1.5 Mitä tulee tapahtua vuonna 2025, jotta laadunhallinnastamme tulee totta?

Laadunhallinnan käyttöönoton suunnitelman hahmottelu edellä määritettyjen toimenpiteiden ja näihin liittyvien tarpeiden näkökulmasta tarkasteltuna.

1.6 Mitä laadunhallinnan käyttöönotto tarkoittaa jatkuvana toimintamallina?

Laadunhallinnan käyttöönoton jatkuvan toimintamallin hahmottelu edellä määritellyn käyttöönoton suunnitelman pohjalta tarkasteltuna.

1.6.1 Miten lukiokohtaisia suunnitelmia tulisi toteuttaa, jotta laadunhallinnasta tulee jatkuva toimintamalli?

1.6.2 Mitä meidän tulee tehdä eri toimijoiden (rehtorit, laatuvaastavat, opettajat, opiskelijat) sitouttamiseksi laadunhallintatyöhön?

1.6.3 Millaisia haasteita laadunhallinnan käyttöönotossa on odotettavissa? Keksi vähintään yksi ratkaisu per haaste.

1.6.4 Miten toteutamme lukioden välistä laadunhallinnan yhteistyötä?

